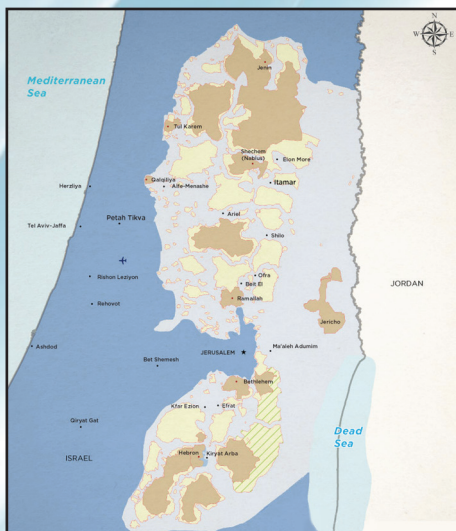




מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

הגישות לפתרון הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים

יעקב עמידרו



עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 129

אוניברסיטת בר-אילן
עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 129

הגישות לפתרון הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים

יעקב עמידרור

הגישות לפתרון הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים

Withdrawal or Annexation?

Israel's Inelegant Options in Judea and Samaria

Yaakov Amidror

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (בס"א)
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 5290002
טל' 03-5318959
פקס 03-5359195

office@besacenter.org
ISSN 0793-1042

פברואר 2017

© כל הזכויות שמורות
תמונת שער: אתר משרד החוץ

מרכז בגין-סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (מרכז בס"א) עורך מחקרים מכווני מדיניות בנושאים אסטרטגיים - במיוחד בנושאים הקשורים לביטחון הלאומי של ישראל ולמדיניות החוץ שלה - ובסוגיות אזוריות במזרח התיכון.

פרסומיו של מרכז בס"א מכוונים אל מקבלי ההחלטות הישראלים הבכירים במערכת הפוליטית, במסד הביטחוני ובשירות החוץ של ישראל, וכן אל הסגל הדיפלומטי, התקשורת, הקהילה האקדמית, מנהיגי הקהילות היהודיות ברחבי העולם והקהל המשכיל באופן כללי.

המרכז מקיים כנסים בין-לאומיים, הרצאות ותדרכים המיועדים לקהל בין-לאומי ומקומי. באירועים אלה משתתפים מומחים מובילים בתחומם מן האקדמיה ואנשי מעשה מהארץ ומחו"ל. מרכז בס"א פיתח שיתופי פעולה פוריים עם מכוונים מובילים בתחום המחקר האסטרטגי בכל רחבי העולם.

ועדה מייעצת בין-לאומית

מייסד המרכז ויושב ראש הוועדה המייעצת: ד"ר תומס א' הכט
משנה ליו"ר הוועדה המייעצת: מר שאול קושיצקי

חברים: פרופ' משה ארנס, גב' מריון הכט, מר רוברט הכט, מר שלמה הלל, פרופ' ריבה הפט-הכט, גב' דרורית ורטהיים, השגריר יצחק לבנון, סנטור יוסף א' ליברמן, מר רוברט ק' ליפטון, מר בריאן מולרוני, השגריר נורמן ספקטור, מר יואל קושיצקי, מר גרג רוסהנדלר, מר סימור ד' רייך, השגריר זלמן שובל.

ועדה אקדמית מייעצת בין-לאומית

פרופ' דזמונד בול האוניברסיטה האוסטרלית הלאומית, פרופ' איאן בקט אוניברסיטת קנט, פרופ' פטריק ג'יימס אוניברסיטת דרום קליפורניה, פרופ' סטיבן ר' דיוויד אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, ד"ר אליוט א' כהן SAIS, פרופ' רוברט ג' ליבר אוניברסיטת ג'ורג'טאון, פרופ' לורנס פרידמן קינגס קולג', פרופ' ארווין קוטלר אוניברסיטת מקגיל.

צוות המרכז

מנהל המרכז: פרופ' אפרים קארש

חוקרים: ד"ר אפרת אביב, ד"ר יעלי בלוק-אלקון, פרופ' איתן גלבוש, ד"ר עדו הכט, אל"מ (מיל') אבי הר-אבן, ד"ר צילה הרשקו, תא"ל (מיל') מוני חורב, פרופ' יהושע טייטלבוים, ד"ר אודי לבל, ד"ר אלון לבקוביץ, ד"ר יעקב ליפשיץ, אל"מ (מיל') ד"ר ערן לרמן, השגריר אריה מקל, ד"ר מקס סינגר, פרופ' שמואל סנדלר, אלוף (מיל') יעקב עמידור, פרופ' אפרים ענבר, פרופ' יונתן פאקס, ד"ר ליעד פורת, ד"ר גיל פיילר, פרופ' הלל פריש, ד"ר מרדכי קידר, מר עוזי רובין, ד"ר יונתן ריינהולד, מר עמיר רפפורט, ד"ר דני שוהם, ד"ר איתן שמיר, פרופ' שלמה שפירא.

מנהל קשרי חוץ: דוד מ' וינברג

מרכזת: חוה וקסמן-כהן

עריכה בעברית: אלונה ברינר רזנמן

עריכה באנגלית: יהודית לוי

תוכן עניינים

7תקציר
9 מבוא
16נימוקי המצדדים בשלמות הארץ
23 הביקורת על מצדדי ארץ ישראל השלמה
28 הטענות של מצדדי הקמתה של מדינה פלסטינית עצמאית
32 הטענות נגד מצדדי המדינה הפלסטינית
38 סיכום הדרך הרצויה מנקודת המבט של שני הצדדים
38 מה אומר העולם?
40 מסקנות אישיות
41 שאלת העיתוי והמעשיות
45 ניתוח ההצעות החד-צדדיות והחלקיות שעלו לאחרונה לכותרות
48 סיכום

תקציר

למרות שנראה שהסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו עומד להיפתר בקרוב, מן הראוי לעסוק בשאלה כיצד באופן עקרוני נכון לסיים אותו, על מנת לעצב את המדיניות דהיום בהתאם לפתרון העדיף בעתיד.

מנקודת המבט של הציבור היהודי בישראל יש שתי אפשרויות בסיסיות לפתרון: א. הקמת מדינה פלסטינית לצדה של מדינת ישראל. פתרון זה יביא לכך שאם הסכסוך ימשך הוא יתנהל בין שתי ישויות מדיניות ריבוניות, כשההסכם שייחתם ביניהן בעקבות המשא ומתן שיביא לפתרון זה יהיה הבסיס למערכת היחסים החדשה.

ב. החלת הריבונות הישראלית על כל יהודה ושומרון ויצירתה של מדינה דו-לאומית (בפועל). יש כמה גישות באשר למתן אזרחות לפלסטינים החיים בשטחים שיסופחו, מאזרחות מלאה ועד הסתפקותם באזרחות ירדנית.

קיימת גם האפשרות (שנראית סבירה מאוד) שיימשך הסטטוס קוו הנוכחי: המשך שליטתה של הרשות הפלסטינית במרבית האוכלוסייה הפלסטינית ביהודה ושומרון, מצב הנתפס על-ידי העולם ככיבוש ישראלי מתמשך, והמשך שליטת חמאס בעזה (שחלק מהעולם רואה את ישראל כאחראית להתמשכות מצבה הקשה) - ללא הקמת מדינה פלסטינית. אך נראה שזהו מצב זמני ויהיה לחץ קבוע לשנותו ולהגיע להכרעה לכאן או לכאן, משום כך גם המשך הסטטוס קוו מחייב דיון על המעמד בסופו.

בקרב אזרחיה היהודים של מדינת ישראל תוכרע השאלה בשתי רמות: הרמה האידיאולוגית - הטיעון של הימין יהיה כי אומה אינה יכולה לוותר על ארץ אבותיה רק כי קשה לאחוז בה. כשמוותרים על הזכות - מותרים על ההצדקה - ונשארים ללא הסיבה היחידה להקמת המדינה היהודית באזור זה. "ציונות" ללא "ציון" אינה מחזיקה מים.

הטיעון של הרוצים בפתרון שתי המדינות הוא שהכיבוש משחית. הוא אינו מוסרי ופוגע אנושות בזכויות הפלסטינים, והופך את ישראל ל"מדינת סוהרים" שתאכל מבפנים, כי החברה היהודית תוכרע על-ידי "הבנאליות של הכיבוש", אי-אפשר להימנע מכך.

הרמה המעשית - הרוצים בשתי מדינות ידגישו את חוסר היכולת לקיים מדינה דמוקרטית ללא מתן אזרחות לכשניים או שניים וחצי מיליון פלסטינים - ואם תינתן להם האזרחות - זאת לא תהיה עוד מדינה יהודית, אם בכלל ניתן להמשיך להתקיים עם מיעוט שכזה. מנגד יאמרו חסידי ארץ ישראל השלמה כי הקמת מדינה פלסטינית תביא את חמאס או דאעש אל פתח ביתנו. מה שיכול לעשות חזבאללה הוא אפס קצהו של מה שתעשה מדינה פלסטינית שכזאת מעבר לקו הירוק, שני קילומטרים מהכנסת ועשרים וחמישה קילומטרים מתל אביב.

הניתוח להלן מעלה את כל טיעוני הצדדים, ומגיע למסקנה שלימין אין תשובה של ממש לטענה הדמוגרפית, ומנגד לשמאל אין פתרון רציני לאיום הביטחוני. יש צורך לבחור בסכנה הפחות חמורה, זה לא עניין של נכון או לא נכון, אלא של העדפת סיכון אחד על פני האחר.

לכן קריטי שהפתרון הנבחר על-ידי הנהגת המדינה יאחד מאחוריו חלק גדול ככל האפשר מהאוכלוסייה, ככל שימנע קרע בעם כן ייטב, מאחר שכל פתרון יעמיד אתגר עתידי קשה בפני ישראל.

הגישות לפתרון הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים

יעקב עמידרור

מבוא

בקרב תחגוג ישראל את שנת החמישים למלחמת ששת הימים. הנוסטלגיה לגבי התקופה שלפני המלחמה, לימים של "מדינת ישראל הקטנה והטובה" תבוא ודאי לידי ביטוי במשנה תוקף. נוסטלגיה זו תבוא לידי ביטוי ברור ומנומק לכאורה בעיקר בקרב האליטות הוותיקות, ובתקשורת יתואר בהגזמה עד כמה היה אז טוב ותמים, ודאי בהשוואה לימים אלה. השינוי לרעה, כך יוסבר, מקורו ב"כיבוש", כתופעה שלילית ההורסת את מדינת ישראל. קרוב למדי שזה יהיה המוטיב העיקרי בקולות הנהיה של הממסד הישן והתקשורת הנוכחית, שלא יזכירו שהאמירה הפופולרית אז, ערב מלחמת ששת הימים, הייתה "האחרון שיעזוב את הארץ שלא ישכח לכבות את האור". מעט, אם בכלל, בקרב אליטות אלה יזכירו כי בגלל היותה כה קטנה וצרה במוותניה, האווירה בישראל של ערב המלחמה הייתה קשה. לא כולם היו בטוחים שהמדינה בת התשע עשרה תשרוד את המלחמה הממשמשת ובאה. מאותה סיבה - שאיבת עידוד מההיסטוריה של אותם ימים - יש לצפות שבצד הימני בחברה הישראלית דהיום יגזימו בתיאור תחושות החרדה שהיו אז, כדי להדגיש עד כמה הרחבתה של מדינת ישראל תורמת לביטחונה, ויטענו ש"הכיבוש" הציל את ישראל מהשמדה. יתר על כן, הימין ידגיש את חשיבות השיבה לארץ האבות, תשתית קיומנו, כאילו לא הייתה מדינת ישראל לפני ששת הימים בממד של התחזקות ועם תחושה חזקה של התחדשות גם בשטח הקטן שהיה בשליטתה. בגדוד הצנחנים בו שרתתי כלוחם צעיר לא הייתה אווירה של פחד, היינו בטוחים שאין שום מכשול שיעצור אותנו, סמכנו על מפקדינו ועל יכולותינו. אלא שאפילו בצמרת הצבא לא כולם חשו כך, היה שם שחששו מאוד, והרמטכ"ל בראשם, שלא לדבר על אזרחים רבים.

האלוף (מיל) יעקב עמידרור, עמית בכיר ע"ש רוסהנדלר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים, עמית בכיר במרכז Gemunder של JINSA. שימש כיועץ לביטחון לאומי של רה"מ וראש המטה לביטחון לאומי. שירת כמפקד המכללות הצבאיות וראש חטיבת המחקר באמ"ן.

בדיעבד ברור שמלחמת ששת הימים הייתה אבן דרך חשובה ביותר בתהליך ההכרה של המדינות הערביות בעובדת קיומה וחוזקה של מדינת ישראל. לאחריה הבין העולם כולו, כמו גם רבים בחברה הישראלית, כי הערבים לא יצליחו להשמיד את ישראל בדרך צבאית (החותמת הסופית לכך ניתנה במלחמת יום הכיפורים, שש שנים מאוחר יותר). תוצאות המלחמה ב-1967, שינו את האווירה והוסיפו ביטחון עצמי וגאווה רבה (אולי רבה מדי) לאזרחי ישראל ולקהילות יהודיות ברחבי העולם.

מעניין לציין כי עד למלחמת ששת הימים הייתה בשולי החברה קבוצה קטנה של יוצאי האצ"ל, שהתרכזה בתנועת החרות וכמה אנשי לח"י לשעבר מחוץ לה, שדיברו על "שתי גדות לירדן". הממעיטים בקרבם הדגישו את הצורך לחזור לפחות לירושלים המזרחית, ובבלבה הר הבית, מקום בית המקדש, ולמחוזות התנ"ך ברחבי יהודה ושומרון, מה שכונה בעולם "הגדה המערבית". כשאנשים (מעטים) אלה עלו להר ציון כדי להצביע, להזכיר, ולהתגעגע להר הבית, שרק קצהו המוזהב של מבנה כיפת הסלע נראה משם, בני הציונות הדתית לא היו שם. אלה, לכל היותר, הזכירו את גוש עציון והצביעו מרמת רחל על העץ הבודד שניתן היה לאתר לאחר חורבנם של היישובים במלחמת השחרור.

המצב השתנה לאחר מלחמת ששת הימים, וביתר שאת לאחר מלחמת יום הכיפורים, שהצמיחה תנועה דתית בעלת גוון משיחי חזק - גוש אמונים. תנועה שראתה בשחרור ירושלים ומחוזות התנ"ך כצעד נוסף וחשוב ב"תהליך הגאולה", והפכה את "ההתיישבות" בשטחים אלה ללב העשייה הדתית והחברתית.

התהליך צבר עוצמה עשר שנים לאחר מלחמת ששת הימים, לאחר המהפך ב-1977, עם עלייתו של הימין החילוני בראשות מנחם בגין לשלטון, והברית שנכרתה בינו לבין המפד"ל (ממנה יצאו מייסדי גוש אמונים, ואשר הפכה לימנית יותר) לבניית הקואליציה שהרכיבה את הממשלה.

מהרגע הראשון היו בישראל מי שאמרו כי יש לאפשר לפלסטינים - תושבי אותם שטחים, להקים מדינה עצמאית. בין השאר הם טענו כבר אז כי סיפוח מספר כה רב של ערבים לישראל יהיה בבחינת אסון. אך האקטיביים שבהם היו מיעוט אפילו בשמאל הישראלי, מיעוט שלא הצליח לשכנע את הרבים. מי שהטיפו למדינה פלסטינית עצמאית נחשבו "שמאל רדיקאלי" ואחיזתם בדעת הקהל הישראלית הייתה קטנה אם כי מאתגרת מאוד, בזכות איכות הטיעונים שהם השמיעו.

שנים לא מעטות ברור היה שטיעוניהם נגד המשך השליטה הישראלית בשטח לא שכנעו את רוב הישראלים, בין השאר מפני שבצד הערבי לא היה ולו אחד שהיה מוכן "לשלם", קרי, לתת תמורה מדינית תמורת השטחים הללו. החלטות ועידת חרטום באוגוסט 1967 נגד כל משא ומתן עם ישראל הזכירו את הסירוב הערבי לקבל את החלטת החלוקה של האו"ם בנובמבר 1947, ואפשרו לישראל לפעול על-פי מה שנראה באותה עת כאינטרס ישראלי בלא להתחשב בצד הערבי, שלא היה מוכן לדבר כלל עם נציגים של מדינת ישראל. תחושת ה"אין פרטנר" עיצבה את תפיסת העולם של ישראלים רבים לאורך שנים, ואפשרה לגוש אמונים (ולממשלות ישראל, בעיקר אחרי שנת 1977) להרחיב את ההתיישבות ביהודה ושומרון כמעט ללא התנגדות ציבורית רצינית, גם לא מצד אלה שהתנגדו להלך הרוח המשיחי של הגוש.

ברבות הימים הפך פתרון ה"מדינה הפלסטינית", כדרך להימנע משליטה במיליוני פלסטינים שיפרו את הרוב היהודי במדינת ישראל, למקובל גם במרכז החברה היהודית כשאומץ על-ידי מפא"י ההיסטורית בדמות מפלגת העבודה. אך השינוי הזה היה ללא תוצאה מעשית שתביא להפרדה בין העמים, בין השאר מכיוון שלא נוצרה מסגרת רצינית של משא ומתן בין הצדדים.

ב-1993, בעקבות הסכמות עקרוניות שהושגו בין נציגי אש"ף לבין נציגי ממשלת ישראל (בראשותו של הרמטכ"ל לשעבר יצחק רבין) באוסלו, היה נדמה כי הדברים עומדים להשתנות בתכלית השינוי. אלא שבמהלך מימוש ההסכם ביצע הצד הפלסטיני מעשי טרור קשים והביא לקורבנות רבים יותר מאשר לפני הפשרה ההיסטורית שהושגה לכאורה באותו הסכם. תהליך אוסלו הוא כישלון קולוסלי שמחירו נורא. הפלסטינים האשימו כמובן את ישראל בכישלונה, אך נייר זה עוסק בהיבט הישראלי ומבחינה זו אפשר לקבוע בבירור שהכישלון של תהליך אוסלו תורם לכך שהקשיים להגיע להסכם כולל עם הפלסטינים גדלו. משהובהר לישראלים מחיר הדמים של טעות הסכם אוסלו - קשה היה לחזור למהלך שיכול להביא למחיר דומה ואף גדול יותר בחומרתו. בשנים האחרונות אימץ גם ראש ממשלת ישראל מטעם הליכוד, בנימין נתניהו, את רעיון שתי המדינות, אך בפועל לא השתנה בשטח דבר.

על רקע המצב העכשווי המתואר כאן נכתב נייר זה, עשרים ושלוש שנים לאחר חתימת הסכם אוסלו וכמה חודשים לפני היובל למלחמת ששת הימים.

המסמך לא יעסוק בשאלה מדוע נוצר הקיפאון הנוכחי ומי אשם בו, הנושא מצריך מחקר היסטורי עמוק שעוד לא נעשה.

השאלה העומדת לדיון במסמך זה היא: מה עדיף לישראל במצב הדברים הנוכחי? להמשיך בדרך המובילה למדינה אחת, דו-לאומית, בין נהר הירדן לבין הים התיכון, או לפעול לחלוקת הארץ, קרי להקמתה של מדינה פלסטינית ביהודה שומרון ועזה, לצדה של מדינת ישראל.

הנייר נכתב על מנת שבדיונים הרבים אשר עתידים להתקיים בעת הקרובה, יהיו טיעוני שני הצדדים בוויכוח הקשה, שקורע את החברה היהודית בארץ ובעולם, מונחים על השולחן באופן ברור וחד.

איני טוען שאחת משתי האופציות הללו אפשרית כיום או תהיה אפשרית בעתיד הקרוב. השאלה הנדונה היא שאלה עקרונית שאינה קשורה להיות הפתרונות האלה מעשיים בעתיד הנראה לעין. חשוב להדגיש, גם מי שאינו רואה שום אפשרות להסכם בעתיד הקרוב, חייב לענות על השאלה הזאת ולא ניתן להתחמק ממנה, זאת משום שהתשובה עליה חייבת להשפיע כבר כיום על התנהגות ישראל בשטח (בעיקר, אבל לא רק, באשר למדיניות הבנייה בהתנחלויות).

הבעיה מורכבת משום שהמקרה אינו פשוט, ושזורים בו מוטיבים היסטוריים, מוסריים, דתיים, דמוגרפיים, חוקיים, תרבותיים וחברתיים. הבעיה סבוכה בין השאר מאחר שהסיפור של היהודים מול הפלסטינים הוא סיפור ייחודי. בשונה מהיהודים, שום עם בעולם לא טען או טוען לבעלות וריבונות על שטח קרקע אותו עזב או ממנו גורש לפני כאלפיים שנה. הסכסוך עם הפלסטינים מקורו, כפי שהגדיר זאב ז'בוטינסקי במאמרו "קיר הברזל" אשר נכתב בשנת 1923, בכך שטבעי שילידים יתנגדו להגעתם של זרים לארצם, זרים אשר רוצים לשלוט בחלקים מהארץ או ככולה. היהודים הם "זרים" בעיני הפלסטינים וכדאי להפנים אמת בסיסית זאת, כי ללא הפנמתה נוטים לקבל פתרונות שווא המביאים, עם התגלותם כפתרונות שווא, למצב חמור יותר, הנובע מהאכזבה מול המציאות המרה.

לסכסוך בין ישראל לבין הערבים בכלל והפלסטינים בפרט יש כמה רבדים. הבולט שבהם הוא הרובד הלאומי, קרי הסכסוך על השליטה בשטח מוגדר בין יהודים לבין פלסטינים. אבל לא פחות חשוב הוא הרובד הדתי, שמשקלו גדל מאוד בשנים

האחרונות (ולדברי אחד ממחוללי תהליך אוסלו הם כלל לא נלקחו על-ידם בחשבון). על-פי תפיסת האסלאם שיטחה של מה שמכונה מדינת ישראל הוא חלק מ"אדמת ווקף" שאין שום אפשרות שמוסלמים יסכימו כי בני דת אחרת ישלטו בה, המוטיב הזה בהיפוכו נשמע לא מעט גם בצד היהודי. הטיעונים הדתיים הופכים את הסכסוך לבעייתי יותר, שהרי איש אינו יכול לוותר על מצוות אלוהיו. מעבר למוטיב הלאומי והדתי יש את המרכיב הרחב יותר, הסכסוך של היהודים בארצם עם "האומה הערבית" שמשתרעת ממיצר גיברלטר ועד איראן, ומדינת ישראל היא טריז המפריד אותה באמצע. מאז השתלטות האסלאם על המרחב במאה השביעית רק בתקופת ממלכת הצלבנים לא הייתה אפשרות לנוע מהמערב ("המגע'ב") אל מזרחה של "האומה הערבית" ("המשרק") ולהפך, ועתה זהו שוב המצב, בגלל קיומה של מדינת היהודים באזור. "האומה הערבית" אינה יכולה לקבל את העובדה המדממת הזאת בלבד, ואין פלא שרבים בקרבה עושים השוואה בין הצלבנים ליהודים, ומקווים ואף מבטיחים כי גורל האחרונים יהיה כגורל הראשונים. לאחרונה נוסף לרובד זה ממד נוסף, כאשר הסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא היבט נוסף של תחושת הכעס והמרמור העמוק של המוסלמים, בעיקר הערבים, כלפי המערב, המתעלם מחשיבות הערבים בהיסטוריה, מגמד את תרומתם לאנושות, לא מתחשב באינטרסים שלהם, ולדעת רבים, משפיל את דת מוחמד. על פי הסתכלות זו המאבק הפלסטיני הוא עוד סממן של המאבק האלים, אך המוצדק לדעת מוסלמים רבים, להכרה בהם על-ידי העולם המערבי, כפי שבאים הדברים לידי ביטוי באירופה ובמדינות אחרות בעולם. ישראל נתפסת בהקשר זה כ"מוצב חוץ" של המערב, הן בעיני הסביבה והן על-ידי חלק ניכר מאזרחיה היהודים. לאחרונה אמר לי ראש ממשלה לשעבר מאירופה כי רק עתה הוא מבין עד כמה חשובה ישראל לבלימת האסלאם הרדיקאלי המאיים גם על היבשת שלו. הוא אמר זאת כאמירה חיובית המכירה בערכה של ישראל למערב, אך אותה עובדה בדיוק היא לצנינים בעיני ערבים ומוסלמים לא מעטים.

חשוב להדגיש כי בניגוד לאמונתם של רבים, בעיקר מנהיגים בעולם המערבי, הסכם בין ישראל לבין הפלסטינים לא יסייע במאומה בפתרונה של אף אחת מהבעיות המעיקות היום על המזרח התיכון. המזרח התיכון בוער היום בגין הסכסוך ההיסטורי שניצת מחדש בין שיעים לבין סונים, וכתוצאה מהמאבק הקיומי על רוחו של המזרח התיכון, בין גורמי אסלאם רדיקאלי לבין הממסד המודרני, המיוצג על-ידי המדינה ומוסדותיה, הצבא ומערכת המשפט האזרחית. לכך התווסף, כמעט בכל מדינות ערב, גורם מרכזי

וקריטי להידרדרות המצב באזור ומורכבותו: עיקרו נובע מחוסר יכולתן של רוב המדינות באזור לאפשר קיום מכובד ובטוח לאזרחיהן ולדור הבא, כשהחיים תחת שלטון רודני, ברמה זאת או אחרת, קשים ומעליבים.* הבעיות הללו לא תיפתרנה בעקבות הסכם שייחתם בין ישראל לבין הפלסטינים, ולכן מן הראוי לדון עליו ולשפוט את פרטיו בהקשר הצר והמדויק, של השפעתו על חיי הפלסטינים והישראלים בלבד. ההשפעה היחידה מחוץ למערכת יחסים זאת תהיה כנראה על הקשרים בין ישראל לבין אותן מדינות ערב סוניות הרוצות את שימור הסטטוס קוו, ומחפשות משענת חזקה באזור. אמונת ההבל שהסכם יביא להקלה במזרח התיכון, כמו גם "ההבטחה" שיוביל למערכת יחסים שונה בין ישראל לבין מדינות ערביות, מזיקות לתהליך שבין ישראל לבין הפלסטינים. על בסיס תפיסה פשטנית ומוטעית זו הבינו הפלסטינים שעתידי יחסי ישראל עם מדינות ערב, ופתרון כלל בעיות המזרח התיכון, נמצא בידיהם, והעלו את המחיר שהם מציבים בפני ישראל, שהרי אם הם המפתח לשינוי - מגיע להם יותר ולא פחות. יתר על כן, ברור שהעולם ילחץ על ישראל להיות גמישה יותר נוכח השפעתו הרחבה לכאורה של ההסכם, ולכן אין סיבה שהפלסטינים יגמישו את עמדתם. כך מובילה הטעות בהערכת משמעותו של ההסכם לכך שלא יושג. באופן אירוני, ככל שהסכם מוצג כחשוב ומשפיע יותר כך קטנים סיכוייו להתממש.

המורכבות המתוארת לעיל אינה עניין של אופטימיות או פסימיות יתר, זאת מציאות שצריך להכיר בה לפני כל דיון רציני על אפשרות הפתרון ועל יכולתו להחזיק מעמד.

מאז מלחמת ששת הימים יש הטוענים כי ניתן לפתור את הבעיה על-ידי העברת השטחים שנכבשו (או שוחררו) ב-1967 לשלטון פלסטיני. על-פי תפיסה זו הקמתה של מדינה כזאת, (לראשונה בהיסטוריה, כי יש להדגיש שמעולם לא הייתה בנמצא מדינה פלסטינית כל שהיא) אמורה לפתור את הבעיה, או לפחות להעבירה לפסים אחרים, נוחים יותר לישראל. הטוענים זאת מתעלמים מכך שאש"ף הוקם ופעל נגד מדינת ישראל מאז 1964 - עוד לפני מלחמת ששת הימים, אז וודאי לא התכוונו הפלסטינים לקבל לידיהם רק את שטחי יהודה שומרון ועזה שהיו בידי מצרים וירדן, ושום גורם ערבי לא הכיר בישראל בגבולות 1949 או חשב שיש להקים מדינה רק ביהודה שומרון ועזה. יתר על כן, בשנים האחרונות, במפגשים לא מעטים ברחבי העולם עם אינטלקטואלים פלסטינים, מתונים יחסית מעצם העובדה שהסכימו

* יעקב עמידור, כאוס בשל סערה מושלמת, מרכז בס"א לעניינים אסטרטגיים, מזכרי מרכז בס"א, מס' 8, 2015.

להיפגש לשיחות עם ישראלים, עולה שגם הם מודים שהבעיה העמוקה מבחינתם אינה הניצחון של ישראל ב-1967, המכונה על-ידם "הנכסה". מבחינתם שורש הסכסוך נעוץ בהפסד הנורא של הפלסטינים ב-1948, "הנכבה", ה"קטסטרופה" בתרגום מערבית, שהם מעמידים כמקבילה הפלסטינית ל"שואה". עבורם, בלשון אחרת, הבעיה המעיקה והאמיתית היא הקמת מדינת ישראל ולא גודלה. גם את זה כדאי לזכור כדי שלא להיתפס לפתרון שמתעלם מהבעיות הנובעות משאלת "הנכבה" תמורת הסכם הכולל את בעיות "הנכסה" בלבד.

עם זאת, כבר כתב ז'בוטינסקי ש"קיר הברזל" הוא שלב הכרחי אבל לא סופי במהלך הסכסוך, וכי לאחר שימלא את תפקידו, קרי יביא לייאושם של הערבים מהרעיון של השמדת היישוב בארץ ישראל, צריך יהיה לדון על פתרון שיאפשר לשני העמים לחיות זה בצד זה. האם סיים "קיר הברזל" את תפקידו? או אולי הערבים רוצים הסכם רק כדי להתכונן טוב יותר לשלב הבא של השמדת ישראל? אין ספק שזאת שאלה חשובה שתעלה בנימוקי הצדדים השונים כגורם משפיע.

בהמשך הנייר לא אביע את דעתי לגבי הפתרון "הנכון" לסכסוך היהודי-פלסטיני. כלל לא בטוח שיש פתרון שעונה על רוב הבעיות העתידיות של שני הצדדים. מכאן ואילך אנסה לייצג את עיקר הטענות של שתי הגישות לפתרון אפשרי, פתרון שאמור להעביר את הסכסוך בין ישראל לבין הפלסטינים למישור אחר - לעבר מערכת יחסים בין שתי קבוצות אזרחים בתוך מדינה, או למערכת יחסים בין שתי מדינות. במילים אחרות:

סיפוח יהודה ושומרון למדינת ישראל, או הקמת מדינה פלסטינית בשכנות לישראל.

לא אעסוק בעזה אלא ביהודה ושומרון, מכיוון שבעזה לפלסטינים כבר מוקנית ריבונות כמעט מלאה. ברור שבעתיד יהיה צריך להתייחס לעזה בפני עצמה או כחלק נוסף להסדר ביהודה ושומרון, אך דיון בעתידה מוסיף "רעשים" המפריעים לעיסוק בשאלת הפתרון ביהודה ושומרון, שאלה סבוכה גם כן. הדיון ברובו של הנייר יתמקד בהצגת שתי האפשרויות העקרוניות ואני מקווה שאצליח לכתוב באופן שדעתי לא תוכר כלל במהלך הצגת הדעות השונות.

יש הטוענים כי מאז הסכם אוסלו, הסכם בו ניתן לפלסטינים לנהל את ענייניהם בעצמם, יש לפלסטינים מעין עצמאות ורק ענייני הביטחון נותרו בידיים ישראליות. אני חושב שזאת הגדרה מינימליסטית של עצמאות, וכי התחושה הסובייקטיבית של הפלסטינים כעם נכבש מוצדקת, גם אם הכיבוש חלקי מאוד באופן מעשי.

עד שיפותר הסכסוך צריך יהיה להחליט מה לעשות כדי לקדם את האינטרסים של ישראל במשך תקופה שיכולה להיות ארוכה מאוד. אך חשוב להבין כי העיכוב ביכולת להגיע להסכם אינו מאפשר לדחות את ההחלטה לגבי מה נכון יותר לעשות בסופו של דבר, קרי לאיזה הסכם תשאף ישראל. כדי להתנהג נכון בהווה יש לקבוע כבר עתה האם פניה של ישראל למדינה אחת בין הירדן לבין הים, או לשתי מדינות המצטופפות באותו מרחב. ההחלטה תשפיע על התנהגותה הרצויה של ישראל עד שיפתח המשא ומתן.

נימוקי המצדדים בשלמות הארץ

מצדדי שלמות הארץ מביאים לשולחן נימוקים בעלי גוון אידיאולוגי-דתי ונימוקים ביטחוניים, אך נראה שהאחרונים הם בבחינת תנא דמסייע בלבד ולא בבחינת לב העניין מבחינת רובם.

להלן הטענות:

זכות - חזרתם של היהודים לארץ מקורה בתפיסה, בהבנה ובאמונה שארץ ישראל שייכת לעם ישראל. הזכות הזאת נכונה לגבי כל ארץ ישראל, אך ברור שהיא מעוגנת עמוק יותר בשכם, חברון ובוודאי בירושלים מאשר בתל אביב וחيفا. לכן הוויתור על יהודה ושומרון יפגע בלגיטימציה של מעמדם של היהודים ברחבי ארץ ישראל, לא רק ביהודה ושומרון. צריך להיות ברור שבלא ביסוס הדרישה למדינה דווקא בערש המולדת היהודית - ממנה גורשו היהודים לפני כאלפיים שנה ובה בנו את עצמם כעם למעלה מאלף וחמש מאות שנים קודם לכן, ואף שמרו על נוכחות פיזית בלתי פוסקת, קטנה ככל שתהיה, מאז חיסול הריבונות היהודית על-ידי הרומאים - מימוש הציונות הוא מהלך קולוניאלי של קבוצת אנשים שרצתה לשפר את תנאי חייה על חשבון הילידים. ללא טענה לזכות - אין זכות. לא בכדי ראו כמעט כל אבות הציונות את ההכרח לפתור את בעיית הריבונות ליהודים רק כאן, בארץ ישראל ולא בשום מקום אחר בעולם, גם אם דובר על מקום נוח יותר לכאורה. התפיסה הזאת איחדה יהודים דתיים כחילוניים, עליה התעקשו גם אנשים כמו חיים ויצמן, איש העולם הגדול ולא דתי במיוחד. בעיקר נוגע הטיעון הזה לירושלים שבמרכזה הר הבית, שהוא כמעין

עוגן המחבר אליו את כל זכויות היהודים בארץ ישראל, תוך הבנת הקשר העמוק בין "ציונות" לבין "ציון". הפלסטינים מבינים זאת ונציגם בבירות אמר זאת פעם במפורש, כשהתייחס לצורך להביא את ישראל לוותר על הר הבית כצעד מכריע שישיע על תחושת הזכות של היהודים על כל חלקי הארץ. רק לאחרונה סרבו כוהני דת פלסטינים לחתום על מסמך משותף עם רבנים (מהאגף המתון של הציונות הדתית), משום שהוזכר בו הקשר של היהודים עם הר הבית, הם לא הסכימו שעניין זה ייכתב במסמך משותף ואפילו ברמז. לא פלא שכאשר בן גוריון הופיע בפני וועדה בין-לאומית שעסקה בעתידה של ארץ ישראל הוא הופיע עם הקושאן, עם התנ"ך, המהווה את הבסיס לכל התביעה של עם ישראל לארץ. מהקושאן הזה אפשר ללמוד היטב על הקשר לארץ בכלל וליהודה ושומרון בפרט. אם תוותר ישראל על גב ההר היא תישאר ללא הקושאן, עם כל הכבוד לערי החוף כתל אביב וחיפה ולקיבוצים בעמק. כל הממצאים הארכיאולוגיים מצביעים בבירור על היותנו בני הארץ הזאת כבר אלפי שנים, בעיקר בהר, אי-אפשר להתכחש לכך. אי-אפשר לוותר על חלקים חשובים מהבית היחיד שיש ליהודים רק משום שלא נוח להחזיק בהם, או כי עובדת היותנו בעלי הבית בו לא מוצאת חן בעיני העולם ושכנינו.

למי שעבורו הזכות הזאת אינה רק טענה היסטורית אלא מקורה בתפיסה דתית, הרי ברור שבהיבט הדתי אין לאיש אישור לוותר על האדמה שניתנה לעם ישראל על-ידי הקב"ה. על-פי תפיסה זו הקשר בין העם לבין הארץ חזק ומשמעותי יותר משנדמה במבט שטחי, וקבע זאת כבר הרב קוק בדבריו: "ארץ ישראל אינה דבר חיצוני, קניין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית וחזקת קיומה החומרי או אפילו הרוחני. ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה". בלשון פשוטה יותר ופחות שירית - מי שינסה להפריד בין העם לבין ארצו יכשל, הם חלקים בלתי ניתנים להפרדה באופן מעשי ועקרוני גם יחד. מערכת "עולם קטן", בטאון שבת המייצג את הזרם החרדי-לאומי שהיום הוא חלק ממפלגת "הבית היהודי", תירגמה זאת ללשון מעשית עבור אנשים צעירים: "על-פי התורה, עם ישראל לא יכול באופן יזום להעניק שלטון בעל אופי ריבוני לעם זר בארץ ישראל". מנקודת המבט הדתית אין מקום לדיון, כי בני אדם אינם יכולים לשנות את מצוות הקב"ה, וההלכה בעניין זה ברורה לחלוטין.

לסיכומו של הטיעון הבסיסי והעקרוני החשוב ביותר: הוויתור על "טענת הזכות", אומרים דובריה של שלמות הארץ, שומט מלכתחילה כל טיעון אחר לטובת קיום מדינת ישראל. בהיעדר הזכות אין הצדקה מוסרית, ולכן גם לא מדינית, לקיומה של מדינת ישראל כמדינת הלאום היהודי בארץ ישראל ולקורבנות שיהודים וערבים מקריבים משום קיומה של מדינה זאת. לא בכדי טען (בדמעות) המשורר אורי צבי גרינברג אחרי מלחמת ששת הימים כי אי-מימוש הריבונות במלואה בהר הבית והשארית השליטה שם ברובה בידי זרים (הווקף הירדני, בהחלטה של שר הביטחון משה דיין) הינה החלטה הרת אסון לכלל השליטה היהודית בארץ ישראל. ללא עוגן, אך טבעי שהספינה נסחפת.

היסטוריה - מעולם לא הייתה מדינה פלסטינית אומרים חסידי ארץ ישראל השלמה, ואין סיבה להקימה עכשיו. העם הפלסטיני הוא פיקציה, המצאה חדשה שתכליתה לגייס את ההמון המקומי וברחבי המזרח התיכון נגד היהודים. הסופר האמריקני הנודע, מארק טוויין, היה כאן בארץ ישראל בביקור בשנת 1867 (חמש עשרה שנה לפני העלייה הראשונה ושלושים ואחת שנים לפני הקונגרס הציוני הראשון). הוא כתב על הביקור בספרו *The Innocents Abroad* דיווח אובייקטיבי של מבקר זר שממנו ברור שלא היה כאן עם פלסטיני, לא הייתה תחילתו של עם ולא הייתה סיבה לחשוב שהקבוצות המבודדות שפגש בשממה הנוראית אותה הוא מתאר יצמחו לכלל עם. בשום תקופה בהיסטוריה לא ראתה הקבוצה הערבית שהתגוררה בארץ ישראל צורך במדינה משלה, היא לא הגדירה עצמה כעם או כקבוצה מובחנת בתוך העולם הערבי. על-פי כל קנה מידה הקבוצה הזאת אינה עם מוגדר ונפרד. אין לה לא שפה, דת, תרבות ופיסת קרקע מוגדרת שונה ונפרדת מ"האומה הערבית" הפרוסה ברצף בלבנט. למרחב, שלטענת הפלסטינים הוא מולדתם, אין אפילו שם בערבית. "פלסטין" היא מילה יוונית שאומצה על-ידי הרומאים ולאחריהם הבריטים ועתה על-ידי הערבים תושבי ארץ ישראל. בתקופת השלטון הבריטי היהודים כמו הערבים נקראו "פלסטינים". לא בכדי הצהרת בלפור, שאומצה על-ידי חבר הלאומים (הארגון שקדם לאו"ם), מדברת על "בית לאומי לעם היהודי" ועל שמירת הזכויות האזרחיות והדתיות של "הקהילות הלא יהודיות בפלסטינה" כי לא היה עם פלסטיני. בתעודת הלידה של מי שנולד לפני קום המדינה תחת שלטון הבריטים כתוב "פלסטיני", גם אם היה יהודי. על מדיהם של היהודים שהתנדבו תחת שלטון בריטניה במלחמת העולם לצבא הבריטי היה כתוב "פלסטין", כמו על

מדיהם של הערבים שהגיעו משטחי המנדט הבריטי. העיתון *Palestine Post* היה עיתון יהודי-ציוני שהפך ב-1950 ל-*Jerusalem Post*, כמה אירוני שמחמוד עבאס הגיש עיתון כזה לאחרונה למלך סעודיה, בחושבו שהשם מעיד על איזה שייכות לערבים המכנים עצמם "פלסטינים". אפילו הלאומנים הערבים, שבנו את התשתית לעצמאות ערבית אחרי מלחמת העולם הראשונה, לא ראו מדינה עצמאית נפרדת במה שכונה על-ידי הבריטים בשם פלסטין.

כפי שאמר ההיסטוריון הנודע פיליפ חיתי לוועדת חקירה אנגלו-אמריקנית (1946): "אין דבר הקרוי פלסטין בהיסטוריה, בשום פנים ואופן" או במילותיו של עזמי בשארה: "איני סבור שיש עם פלסטיני יש [רק] אומה ערבית". אין סיבה שישראל תיכנע, תתעלם מההיסטוריה של העם היהודי, תוותר ותסכן את ביטחונה כדי למלא שאיפות של המצאה חסרת בסיס היסטורי, "עם" שהומצא כטיעון נגד שלטונם של היהודים בארצם העתיקה.

ל"הגדרה העצמית" של המתכנים "פלסטינים", אומרים מצדדי ארץ ישראל השלמה, יש ביטוי אמיתי בירדן. אם, על אף שהדבר אינו מעוגן בהיסטוריה הרחוקה והקרובה, ברבות השנים נוצר עם חדש ששמו "העם הפלסטיני", ועתה אי-אפשר להתעלם ממנו, הרי הוא כבר קיבל ביטוי לאומי בירדן שם הוא מהווה רוב של שני שלישים מכלל האוכלוסייה. כל פתרון צריך לקחת זאת בחשבון. גם הפלסטינים ביהודה ושומרון יכולים להיות ירדנים באזרחותם (כפי שהיו עד 1988). אין שום סיבה עקרונית שהפלסטינים לא ימצו את שאיפתם לריבונות במסגרת המדינות הערביות שבהן חיים בני עמם, ובעיקר בירדן. הרי אין מחלוקת על כך שירדן היא מדינה שהומצאה על-ידי הבריטים לטובת בעל בריתם במלחמת העולם הראשונה, האמיר עבדאללה ממכה. היא הוקמה על שמונים אחוז מהשטח שניתן לתנועה הציונית על-ידי "חבר הלאומים" כמנדט להקמת בית לאומי ליהודים. לאמיתו של דבר אין שום הבדל בין המכונים "פלסטינים" לבין הנקראים "ירדנים", או אפילו העמים הערבים האחרים. בין המכונים "פלסטינים" בעזה לבין מי שהם לכאורה "בני עמם" ביהודה ושומרון יש יותר הבדלים מאשר בין המתגוררים ביהודה ושומרון לבין אחיהם בירדן. החיבור בין יהודה ושומרון לבין עזה הוא פיקציה בתוך פיקציה רחבה יותר. התוצאה שאליה חותרים הרוצים במדינה פלסטינית תהיה קיומן של שתי מדינות ערביות, ירדן ופלסטין, ומדינה יהודית על השאריות שיוותרו. יהיה זה פתרון של "שלוש מדינות לשני עמים", אם בכלל יש עם פלסטיני, אבסורד שאין להשלים עמו.

ביטחון - הניסיון מוכיח שאין דרך להשיג ביטחון ללא שליטה בשטח. ישראל ערכה ניסיון בעניין בעקבות הסכמי אוסלו. התוצאה הייתה ברורה, הכל התרסק פחות מעשר שנים אחרי חתימת ההסכם, עם מאה עשרים ושניים הרוגים ישראלים בחודש אחד באביב 2002. בחישוב שנתי מדובר על כאלף וחמש מאות הרוגים! * רבים בישראל ראו בהסכם אוסלו את ההסכם החשוב ביותר עליו חתמה מדינת ישראל מאז הקמתה, לעומת זאת ערפאת וממשיכיו ראו ורואים בכל הסכם עוד צעד על-פי "תורת השלבים" בדרך להשמדת ישראל. גם כשנסוגה ישראל מעזה באופן חד-צדדי אך מוחלט (2005) התוצאה הייתה טרור, מנהרות ורקטות. למה לחזור על אותה טעות בשלישית? נסיגה מיהודה ושומרון תביא לשלטון חמאס נוסח עזה ואולי אפילו לשלטון של "המדינה האסלאמית" (IS). אף אחד לא יכול לערוב לכך שלא זאת תהיה התוצאה אם צה"ל יאבד את השליטה בשטח. התוצאה הביטחונית תהיה קטסטרופה. קל יהיה לשתק את מדינת ישראל בירי מההרים השולטים על מישור החוף, לב לבה של מדינת היהודים המצומצמת, לא רק בכינון עקיף אלא גם בכינון ישיר ובדיוק רב, מכיוון שכמעט כולה נצפית מלמעלה מרכזי יהודה ושומרון. גם מנהרות בלב הארץ הן סיפור אחר לחלוטין, עם כל הכבוד לעוטף עזה.

תכניות הביטחון האמריקניות, כמו זו שפורסמה לאחר יוזמת קרי ב-2014, ואפילו זאת שהגיש צוות ישראלי-אמריקני משותף ביולי 2016 (את הצד הישראלי ייצג אלוף מיל' גדי שמני, והיא הרצינית שבהן) רק מבהירות עד כמה חסרת אחריות מהבחינה הביטחונית יכולה להיות כל החלטה על נסיגה. אין לתכניות אלה קשר למציאות החיים כאן, לשינויים במזרח התיכון, לגאוגרפיה לטופוגרפיה ולתרבות האזור, יש בהן מילים יפות אך לא פתרונות לבעיות הקשות. התכניות האלה לא תהיינה שוות את הנייר עליו נכתבו ביום שיהודה ושומרון תישלט על-ידי חמאס או כשבירדן יהיה שלטון של הרוב הפלסטיני או של האחים המוסלמים. זאת עוד דוגמה לנכונות לסכן את ביטחון ישראל, ובלבד שיושג הסכם עם הפלסטינים. אחרי עבודה מאומצת של הטובים באנשי המקצוע בארצות הברית וקצינים מישראל, מוכחות התכניות הללו כי אין ולא יכול להיות תחליף ביטחוני ראוי לשליטה של ישראל בשטח. רק שליטה ישראלית בשטח תוכל להתמודד עם צרכי ההווה כמו גם איומים עתידיים.

* אפרים קארש, "אסון אוסלו" עיונים בביטחון המזרח התיכון 123, ע' 18 (רמת גן: מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת בר-אילן, 2016)

האמירה שתהיה זאת מדינה עצמאית אך מפורזת הינה אמירה ארכאית, שהיה בה טעם כשהסכנה הייתה טנקים ומטוסים, אך היא חסרת תועלת מול טרור. כדי להשיג יכולות טרור משמעותיות - טילים, רקטות מל"טים וכיוצא באלה - אין כבר צורך בבניית צבא או בקשר עם מדינה נוספת. מדינה עצמאית יכולה לייצר את שנידרש במפעלים שיוקמו בערים הפלסטיניות בלא שצה"ל יוכל לפעול נגדם, גם אם יהיה בידיו מודיעין (ולא יהיה מודיעין). זה יתרונה של מדינה ריבונית, גם אם לכאורה היא מחויבת להימנע מבניית צבא. התחייבויות כאלה לא עמדו במבחן בשום מקום בעולם, ואין סיבה לחשוב שדווקא אצל הפלסטינים ביהודה ושומרון הדבר יעבוד. יתר על כן, מה יהיה אם בבחירות חופשיות יבחר חמאס וישלט ביהודה ושומרון, ובמסגרת שינוי המדיניות הפלסטינית יבקש להמיר את המגבלות עליהן הוסכם בפיקוח רך יותר או לבטלן, כמו שיבקש כמדינה ריבונית להוציא את הכוחות האמריקנים או האחרים מהגבול עם ירדן? האם נשיא אמריקני יוכל לעמוד בנחישות מול דרישה של מדינה ריבונית להוצאת הכוחות האמריקנים משטחה? כנראה שלא, וודאי אם הכוחות הללו יהיו תחת מתקפה יום יומית, גם אם לא גדולה, אך כזאת הגורמת להרוגים מידי פעם. כשתחולק הארץ תהיה ישראל כה חשופה וכה חסרת יכולת הגנה עצמית, עד כי יהיה זה הגיוני ומפתה לתקוף אותה. הנסיגה לא רק שתמנע מישראל להגן על עצמה, אלא שהיא תיצור מצב שיביא את הצד השני לחשוב כי נוצרו התנאים לחיסול ישראל, וההתקפות על ישראל יגברו. מדינה פלסטינית תגביר עשרות מונים את הסכנה שתפרוצנה עוד מלחמות.

לסיכום: כשצה"ל לא יהיה בשטח, תפחת ההבנה הנוצרת תוך כדי החיכוך שבינו לבין האוכלוסייה, המודיעין ייחלש, צה"ל יאבד את היכולת להגיב באופן מידי בטרם התחזק האיום, היכולת לפגוע בישראל תיבנה בשטח הריבוני, ומדינת ישראל תופתע כל פעם מחדש. כך היא דרכו של עולם. אלא שהגבולות המוצעים, גבולות הפסקת האש מ-1949, מהווים פרצה אשר קוראת לגנב ובלתי אפשרי יהיה להגן מהם על ישראל. התוצאה תהיה מלחמה כשהעורף הישראלי נמצא בחזית.

מאחר שחלק ניכר ממצדדי ארץ ישראל השלמה מבינים את המשמעות הדמוגרפית הקשה של המלצתם, יש בקרבם מי שמעלים הצעות לטפל בבעיה. הם מתחלקים לשש קבוצות, שיש ביניהן חפיפה מסוימת:

א. בשולי המחנה יש כאלה אשר חושבים שקטסטרופה בעתיד, שאין לדעת מתי וכיצד תתרחש, תאפשר לישראל לדלל את מספר הפלסטינים החיים ביהודה ושומרון, על-ידי הבאתם להגירה מרצון או שלא מרצון. (נראה שרוב העם בישראל חושב שאלה חלומות שווא לא מעשיים וחלקם אף לא מוסריים שאסור לבנות עליהם מדיניות).

ב. קבוצה אחרת טוענת כי צריך להיכנס לסדרת מאמצים יקרים ביותר אך משמעותיים של הגברת ההגירה הפלסטינית, בעיקר על-ידי תמיכה כספית רחבה במהגרים (למשל, חמישים אלף דולר למשפחה). אנשי המקצוע טוענים שלא נראה שניתן בעת הנוכחית להביא בשיטה זאת להגירה המשפיעה בהיקפה באופן מעשי על השאלה הדמוגרפית, גם אם אין בכך משום בעיה מוסרית אלא רק כספית, (פחות מחמישים מיליארד דולר יפתרו את רוב הבעיה. הגירתן של מאה אלף משפחות תעלה על-פי הצעה זאת כחמישה מיליארד דולר, ומדובר בכחצי מיליון איש). מאמץ זה אינו בלתי מוסרי או חוקי, השאלה שהוא מעורר היא שאלת היעילות מול העלות הכספית ויכולת הביצוע בפועל.

ג. קבוצה שלישית טוענת כי הסידור הנכון הוא לשלוט בכל השטח, והפלסטינים יקבלו את המגיע להם מבחינת אזרחות בירדן, בה היו אזרחים עד 1988. הבעיה היא שהירדנים, כמו הפלסטינים, אינם רוצים בכך וקשה לראות זאת מתבצע ללא שיתוף פעולה של שני הצדדים.

ד. הקבוצה הרביעית מניחה שאפשר יהיה לקיים מעין אוטונומיה פלסטינית בתוך המדינה שתשתרע מהים לירדן, זה היה הרעיון של מנחם בגין אחרי ההסכם שחתם עם מצרים בשנות השבעים ואין לו תקדים בעולם מלבד בנטוניסטאן בדרום אפריקה של האפרטהייד

ה. הקבוצה החמישית טוענת שאת הבעיה הדמוגרפית צריך לפתור על-ידי שילוב הערבים במדינה היהודית. יש לעשות זאת בהדרגה, בזהירות תוך שאנו מקנים להם ערכים אחרים, מסלקים מעולמם את ההסתה נגד היהודים ומדינתם. אך בסופו של תהליך, אם לא בדור הראשון אזי בדור השני או השלישי, הערבים יבינו שכדאי להם לחיות תחת שלטון יהודי ואף לקחת בו חלק כשווי זכויות. זה תהליך מורכב, לא קל ואין לזלזל בסכנותיו, יש להכיר בהן ולפעול באופן שיקטין אותן, אך הוא נכון ומוסרי.

ו. ולבסוף אלה שלא מודים שהם מכוונים למדינה אחת, באומרם שמאחר שאין אפשרות להגיע להסכם בתנאים הנוכחיים, הבה נעשה הכל כדי להקל על חיי הפלסטינים במסגרת שמירת הסטטוס קוו. קרי, ימשך המצב שבו חיים רובם המכריע של הפלסטינים תחת שלטון פלסטיני (הרשות) שאינו מוכר כמדינה, והתוצאה תהיה שמשפטית דבר לא ישתנה אבל לפלסטינים תובטח עבודה, כולל בישראל, חופש תנועה ויכולת לצאת ולבוא כרצונם. את אומרת, שיפור משמעותי במצבם האישי ללא התקדמות לעבר מדינה פורמלית משלהם - עניין שאינו מעשי בלאו הכי. בסופו של דבר יביא המשך הסטטוס קוו לכך שאי-אפשר יהיה להקים מדינה פלסטינית.

הביקורת על מצדדי ארץ ישראל השלמה

הביקורת הראשונית והעקרונית על ההצעה אשר עלולה להוביל למדינה דו-לאומית, היא לגבי אפשרויות התיקון של טעות קריטית. מצדדי המדינה הפלסטינית אומרים שייתכן שהם טועים ושיסתבר שמדינה פלסטינית היא אסון. אבל ייתכן שיסתבר שהפתרון של סיפוח הגדה ושמירה על מה שמכונה "שלמות הארץ", הוא אסון גדול אף יותר. האפשרות להתמודד עם שני האסונות האפשריים אינה זהה. אם יסתבר שהמדינה הפלסטינית היא איום על ישראל, שמורה לישראל היכולת לחסל את האיום, ואפילו לכבוש אותה אם צריך יהיה, זה אולי יהיה קשה, אבל אפשרי. לעומת זאת מדינה דו-לאומית היא כרטיס בכיוון אחד אל אסון בלתי נמנע. מאחר שיש סימן שאלה לגבי שני הפתרונות, עדיף לבחור בפתרון ההדיר (בר הביטול) מאשר בפתרון אשר עלול להוביל את ישראל בדרך לאבדון מבלי יכולת לעצור את התהליך.

באשר לטיעונים עצמם:

הזכות - היא טענה נכונה והיא מקובלת גם על השמאל הציוני, אבל היא מוגבלת, יש לה קשר למציאות. מרגע שיש ליהודים מדינה ריבונית זכותם העדיפה על המעט שנותר לפלסטינים, שנותרו ללא מדינה, נעלמת - נוכח זכותם של האחרונים להגדרה עצמית. הזכות של היהודים למדינה ריבונית אינה יכולה לשמש כסיבה לדיכוי הפלסטינים. לאחר הקמת המדינה הפלסטינית סביר שחלומות היהודים על הקשר ההיסטורי עם אזורים במדינה הפלסטינית ימשכו, כמו החלום של הפלסטינים לשוב הביתה ליפו ולחיפה - אך שני הצדדים לא יממשו את חלומם עד

תומו. בסיכומו של דבר על-פי כל קנה מידה אין הצדקה לבטל את זכותו של האחר בגלל הזכות שלנו, גזל "כבשת הרש" לא נעשית אינה מכוח זכות אמיתית, אלא רק מעוררת מדנים. יתר על כן, אי-ההכרה בזכות הפלסטינים אף גורעת מההצדקה של היהודים למדינה משלהם, מכיוון שהיא פוגעת בעיקרון העומד בתשתית הטענה היהודית. האינטרס הישראלי והיהודי הוא שעיקרון "ההגדרה העצמית" יהיה עיקרון אוניברסלי שאין לערער עליו. העלאת ספק לגבי מימושו אצל הפלסטינים תחזור כבומרנג אל היהודים ולטענת הזכות שלהם.

הטיעון הדתי מסוכן, מדובר על פונדמנטליזם עם כל ההשלכות השליליות שבמושג. הכפפת השיקול המדיני לצו דתי עמום המיושם באופן מעשי במציאות המודרנית מזכיר את התנהגות וטענות גורמי האסלאם הפוליטי. מדיניות מנהלים בהיגיון, עם חזון ארוך טווח, עם שיקולים שמחוברים למציאות ולא עם אמונות משיחיות המתעלמות מהמציאות. המשיחיות הייתה הרת אסון בתולדות העם היהודי, ואסור שתהיה סיבת חורבנה של ישראל לאחר הקמתה. ובאמת, אין איש יודע מה רצונו של הקב"ה, גם הרבנים חלוקים ביניהם בנושא (הרב עובדיה יוסף פסק במפורש שנכון לוותר על שטחים בארץ ישראל תמורת שלום). לכן הדוברים בשם הדת טועים, מטעים, ומובילים את ישראל במורד הדרך, לעבר מדינה הקובעת את דרכה על סמך גישה פונדמנטליסטית צרה, ללא קשר למציאות. המדינה היהודית המתחדשת תרד לטמיון בשם טענה רוחנית, משיחית, שאינה ניתנת להבנה, להוכחה או לאימות, ואפילו הלכתית אין לה בסיס מוסכם. התופעה מזכירה ולא בכדי את נימוקי הקנאים ששרפו בשם איזו אמת שהייתה מובנת רק להם את מחסני המזון בירושלים כשהרומאים צרו על העיר. במאה וחמישים השנים האחרונות הרבנים לא הבינו את המציאות: כשהוקמה התנועה הציונית - הרבנים התנגדו, הקטסטרופה נעלמה מעיניהם ערב השואה, והם לא היו שותפים להחלטה על הקמת המדינה. אין סיבה לחשוב שדווקא בהקשר זה, של הסכסוך עם הפלסטינים על הארץ הזאת הם מובילים בדרך הנכונה, בשם אמונה שלגביה יש מחלוקת אפילו בינם לבין עצמם.

הטענות ההיסטוריות כי מעולם לא היה קיים עם פלסטיני או מדינה פלסטינית אינן רלוונטיות, גם אם הן נכונות. מה שחשוב זה מה הפלסטינים דורשים ורוצים היום, כעם, ומה העולם חושב עליהם. הניסיון לגלגל את הדיון לשאלה מעניינת אך לא רלוונטית, מסיט את הדיון למקום לא חשוב ולא נכון. העולם והפלסטינים

כבר הכריעו בשאלה, לדעת כולם יש עם פלסטיני, יש לו זכות לממש את ההגדרה העצמית שלו ומגיעה לו מדינה. את השאלה ההיסטורית נכון להשאיר לאקדמיה, שם מקומה. השכנוע העצמי, בתוך החברה היהודית (ימנית) מעורר גיחוך נוכח המציאות העולמית, כאילו אם רק נטען מספיק בקול שאין עם פלסטיני הוא יעלם מהמציאות. נכון שלכאורה הקביעה ברחבי הזירה הבין-לאומית, באו"ם, בעשרות ארגונים בין-לאומיים וכפי שהדבר בא לידי ביטוי בהכרתן של עשרות מדינות במדינה הפלסטינית - לא מחייבת בהכרח את ישראל בפעולותיה, אבל ברור שאין ויכוח אמיתי בדבר קיומו של העם הפלסטיני ועל זכותו למדינה. יתר על כן, גם אם יש ראיות שמוכיחות לכאורה שפלסטין מעולם לא הייתה מדינה עצמאית, אי-אפשר להתכחש לעובדה הברורה שהפלסטינים, כבני אדם, חיים במציאות העכשווית תחת כיבוש בלתי חוקי ולא מוסרי. הניסיון לקבוע עבור הפלסטינים שהם אינם עם, או שהפלסטינים בעזה רחוקים ושונים מהפלסטינים שבג'נין, כמוהם כשאר הניסיונות הקולוניאליים לקבוע מה שייך למי ומי שייך למה. יש להשאיר את השאלות הללו לפלסטינים, שיקבעו הם את גורלם. העובדה שדחלאן שמוצאו מעזה מתמודד ביהודה ושומרון מול מחמוד עבאס (גם אם ישל) מוכיחה שבענייני העם שלהם הם יודעים טוב ממומחי הימין מה אפשרי ומה לא. ישראל משלמת יום יום את מחיר ההתעלמות מהקהילה הבין-לאומית, תשלם שבעתיים בעתיד, ולבסוף תישבר, מכיוון שאין לה ולו תמיכה של מדינה אחת בטענותיה. אין היום אף מדינה שחושבת שלא מגיע לפלסטינים לממש את זכות ההגדרה העצמית המוקנית לרוב העמים ולזכות במדינה עצמאית, או שחושבת שישארל יש זכות בגדה המערבית (אין גם שום מנהיג זר ולו אחד שחושב כך!).

הטענה שיש פתרון מוכן לפלסטינים בירדן מגוחכת. הירדנים אינם מעוניינים בכך, לפחות מאז 1988, עת נפרד המלך חוסיין מהגדה, והפלסטינים אינם מסכימים להשתייך לירדן כאזרחים בודדים. הם אולי יכנסו למהלך של משא ומתן על פדרציה, אך רק אחרי שתוקם מדינתם ביהודה ושומרון ועזה, ויעשו זאת כשווי זכויות, מדינה מול מדינה. אנשי הימין אינם יכולים לקבוע שהפתרון הנכון הוא ירדן כמדינת הפלסטינים, בניגוד לדעת שני הצדדים והעולם כולו. פתרון זה כמו פתרון "האמירויות" הנפרדות ביהודה ושומרון, הינו פתרון אידיאלי לכאורה מנקודת המבט של ישראל, אלא שהוא אינו מעוגן בעולם האמיתי, לא מבחינת הפלסטינים ולא מבחינת המערכת הבין-לאומית. wishful thinking אינו בסיס למדיניות על

אף היותו מושך מאוד, במיוחד עבור מי שמתקשה להתמודד עם המציאות (ניסיון דומה עם אגודות הכפרים ביהודה ושומרון נכשל בעבר לחלוטין). את טיעוני הימין בהקשר זה מאפיינת אי-ההפרדה בין המצוי לבין הרצוי.

טענת הביטחון היא טענה רצינית. אבל טעות היא לדון בנושא מבלי לדון באלטרנטיבה, מאחר שמדובר על בחירה בין אלטרנטיבות. שאלת הביטחון והאיום שתהווה מדינה פלסטינית עצמאית, עומדת בסופו של דבר מול האיום שבהכנסת עוד לפחות שלושה (כנראה ארבעה כולל עזה) מיליון ערבים שלא אוהבים את ישראל למדינה היהודית. השאלה היא מה פחות מסוכן למדינת ישראל ובמה ניתן לטפל טוב יותר בהווה ובעתיד. המצב הנוכחי מצביע על כך שגם כשהשטח "כבוש היטב" הביטחון האישי אינו מובטח. אין קטיושות אבל יש סכינאים, אין מנהרות אבל יש דריסה של עוברי אורח, ולא בטוח מה יותר גרוע בטווח הארוך. עם זאת ברור שפינוי השטח מחייב סידורי ביטחון טובים, באחריות ישראל אך תוך שיתוף פעולה רצוף עם ארצות הברית. הנטייה לזלזל בתכניות שעוצבו בשיתוף פעולה בין קצינים אמריקנים בכירים לבין קצינים ישראלים מנוסים אינה רצינית. היא נותנת קדימות לתפיסה הפוליטית על פני השיקול המקצועי המתבקש במקרה זה. אנשי צבא חשובים מעידים בריור כי התכניות הללו מבטיחות ביטחון לאחר הנסיגה, וגם אם הן אינן מושלמות, שולי הסיכון שהן מותירות אינם גדולים ונכון לקחת סיכונים ברמה כזאת תמורת הסכם היסטורי שיביא בסופו של דבר לביטחון טוב יותר מכל תכנית ביטחונית. יתר על כן, הזלזול בעצותיה המקצועיות של ארצות הברית בתחום הביטחוני אינו רציני, שהרי מעורבותה הרציפה כולל בשטח עצמו, תבטיח סיוע רב חשיבות במקרה שהפלסטינים ינהגו באלימות לאחר ההסכם וישראל תאלץ להגיב על כך. בהיבט רחב יותר, אסור להתעלם מכך שאם תתקבל דעתם של המומחים האמריקנים וישראל תיקח את הסיכון הנובע מהתכניות שהם ממליצים לאמץ, המחויבות של ארצות הברית לביטחון ישראל תגבר מאוד וישראל תרוויח מכך לא רק בהקשר הפלסטיני. הארוגנטיות שמפגין הימין כלפי ארצות הברית אינה מוצדקת ופוגעת ביחסים הביטחוניים עם הגדולה והחשובה בידידות ישראל, תחום חיוני להמשך קיומה של המדינה.

הימין מתאר בהגזמה גדולה את הסכנות במקרה שתוקם מדינה פלסטינית עצמאית. האמת היא שמדינת ישראל חזקה ותהיה חזקה עשרת מונים מכל מדינה פלסטינית שתקום. חלק מהפחדים ממדינה כזאת, גם אם תהיה עוינת, מוגזמים

ביותר, ומועצמים בכוונה תחילה כחלק ממאמץ להפחיד את אזרחי ישראל. בסופו של דבר מדינה פלסטינית מפורזת מצבא, גם אם תהיה עוינת, לא תאיים על קיומה של מדינת ישראל, אשר תדע לטפל באיומים שייווצרו, טוב יותר מאשר במיעוט של למעלה מארבעים אחוז העוין למדינה בה הוא חי ומהווה איום שאין דרך לטפל בו לאורך זמן. הימין מתאר את האיום הצבאי - תוך התעלמות מעצמת צה"ל, ומקטין את האיום הדמוגרפי - על-ידי מניפולציות סטטיסטיות לגבי האוכלוסייה הפלסטינית ביהודה ושומרון, תוך התעלמות מהמציאות. גם אם מקבלים את הסטטיסטיקה של הימין, ש"איבד" בחישוביו מיליון פלסטינים ביהודה ושומרון, סיפוח השטח הזה לא יאפשר לישראל להתקיים כמדינה יהודית ודמוקרטית. כאמור, החלומות ההזויים של פתרון "אזרחות ירדנית", כזה או אחר, אינם מחוברים למציאות המזרח התיכון, ואין להם תקדים בעולם. אי-אפשר להמציא פתרון שאינו מקובל לא על הפלסטינים ולא על הירדנים ולשווק אותו כפתרון סביר. כיום יש כבר עשר שנות שקט מלבנון - על-אף איומי חזבאללה והתעצמותו, ושקט של שנתיים בעזה - על אף חפירת עוד מנהרות. שתי תקופות שקט אלה הושגו לאחר מבצעים צבאיים לא מוצלחים במיוחד, כך סביר שאפשר יהיה להגיע לשקט גם אם בפלסטין העצמאית יהיה שלטון עוין. אפשר להעריך באופן מפוכח ולא היסטרי, המבוסס על הניסיון, לא על אופטימיות לא זהירה וללא פניקה, שתקופות שקט מול מדינה פלסטינית עוינת ניתן יהיה להשיג בעתיד בצורה לא פחות טובה. מדינה פלסטינית חלשה מבחינה צבאית היא איום ביטחוני קטן בהרבה ממיליוני פלסטינים אשר חיים כאזרחים או כזרים במדינה היהודית.

בשולי מחנה השמאל מצויה קבוצה בעלת תפיסת עולם מעין מרכזיסטית הטוענת כי הכיבוש הוא במידה רבה תוצאה של אינטרסים כלכליים של צה"ל ושל התעשיות הביטחוניות, להם יש אינטרס בהמשך הסכסוך כדי לשמור על מעמדם וכדי להרוויח יותר. קשה למצוא לדעה זאת מצדדים רבים או הצדקה במעשי היום יום, ולו רק משום שרב בכירי מערכת הביטחון לשעבר מצדדים בהקמתה של מדינה פלסטינית.

ולבסוף אומרים מבקרי המדינה האחת, שאיש מבין מצדדי הפתרון המשיחי הזה לא נגע במשמעות הכלכלית של אימוץ מיליוני אנשים שהכנסתם הממוצעת היא כעשירית ההכנסה הממוצעת במדינת ישראל. מאין ימצא הכסף שיאפשר לתת להם את צרכי הבריאות החינוך והביטחון האישי? מי יממן זאת כאשר המדינות התורמות יפסיקו להעביר את תרומותיהן? כיצד יראה תקציב המדינה שבו היהודים

יממנו את קליטתם של מיליוני ערבים? הרי הביטוח הלאומי יקרוס מיד מול סכומים בלתי אפשריים אלה, שינבעו מהכנסתה של קהילה ענייה כל-כך תחת אחריותה של המדינה. הרי עוד לפני מתן האזרחות המלאה צריך יהיה לדאוג למתן כל השירותים האזרחיים לאותם פלסטינים שיסופחו למדינה. אין לישראל יכולת לעשות זאת, והעולם לא יסייע, נהפוך הוא. ההצעה חסרת אחריות לא רק מבחינה מדינית וביטחונית אלא גם מבחינה כלכלית.

לסיכום, הביקורת על מצדדי ארץ ישראל השלמה טוענת כי בעבור חלום משיחי וכמה גבעות ליד שכם הם מוכנים להקריב את מעמדה של ישראל בעולם ולסכן את התמיכה הבין-לאומית בה ואת כלכלתה. הם יהפכו את ישראל ל"מדינת אפרטהייד" שהעולם לא יאפשר לה להתקיים או ל"מדינה דו-לאומית". מדינה שבמקרה הטוב לא תתפקד בגלל מתח פנימי, ועלולה אף להתפרק בגינו. הכול למען איזו אמונה פונדמנטליסטית, המקדשת אדמה על פני חיים ועל פני התפתחותה של ישראל כמדינה מודרנית ופתוחה. "ארץ ישראל" על חשבון "עם ישראל". האמצעי הפך למטרה.

הטיעונים של מצדדי הקמתה של מדינה פלסטינית עצמאית

מצדדי חלוקת הארץ לשתי מדינות מעלים נימוקים ערכיים, ובעיקר אי-נכונות להיות "עם כובש", אך לב הטיעון והמניע של רובם הוא הרצון להעמיד גדר גבוהה בינם לבין ההמון הערבי פלסטיני, לאמיתו של דבר עצם הקיום המשותף באותה מדינה, קרי "האיום הדמוגרפי" הוא המניע אותם.

הטיעונים:

המשך המצב הנוכחי יביא לסיכון קיומה של מדינת היהודים. הכיבוש, ובוודאי סיפוח של שני מיליון ערבים או יותר (החיים כיום ביהודה ושומרון), יוביל למדינה דו-לאומית שלא תהיה יהודית או שלא תהיה דמוקרטית. אלו שתי התוצאות האפשריות היחידות, אין בילתן, ושתיהן הרסניות. הרצח היום-יומי שהחל בערב ראש השנה תשע"ו ונמשך חודשים ארוכים, הוא אפס קצה של הזוועה הצפויה במדינה דו-לאומית בהיבט הביטחוני. יתר על כן, ההיסטוריה מוכיחה ששום מדינה דו-לאומית לא החזיקה מעמד לאורך זמן, כאשר המיעוט ראה עצמו כ"לא שייך", בוודאי כאשר

המיעוט יהיה שלושים וחמישה ואף ארבעים אחוז מהאוכלוסייה, וזה מה שצפוי (עם או בלי עזה, שהיא הסיבה לפער בין המספרים). יתר על כן, זהו מיעוט שאחיו עומדים לצדו מעבר לגבול ולכן כוחו ויכולת הנזק שלו תלך ותגדל. כל ההצעות שהציע הימין עד כה כדי להתגבר על מכשלה זאת לא היו רציניות, מאחר שהן פגעו אנושות בייחודיות היהודית של המדינה, באופייה הדמוקרטי או בשניהם. לא מדובר רק בעניין מוסרי (אם כי המוסר חשוב ביותר) אלא בעניין קיומי. מדינה כזאת תתמוטט מוקדם משנדמה, הכוח הצבאי לא רלוונטי לאתגר שכזה, כשהאיום על אופייה של המדינה ועל עצם קיומה הוא פנימי ומקורו באזרחיה. הזמן הוא מרכיב חשוב בשיקולים אלה, מאחר שברבות השנים יהיו היהודים פחות ממחצית התושבים ממערב לנהר הירדן, הפלסטינים הם שירצו מדינה אחת, והיא ודאי תהיה ללא אופי יהודי משמעותי. העולם לא יאפשר לרוב הקטן לשלוט במיעוט גדול ללא זכויות מלאות ולהמשיך לטעון שזאת "דמוקרטיה". ישראל תובל אל הכיכר הבין-לאומית כדרום אפריקה בשעתה, ותוכרח לתת לפלסטינים אזרחות מלאה ושוויונית, כך היא תפסיק להיות מדינה יהודית. ישראל של היום, עם מיעוט של עשרים אחוז ערבים, יכולה להתקיים גם אם יש בכך אתגר לא פשוט, אך כשערבים יהיו כמעט מחצית התושבים או אפילו מיעוט גדול מאוד - לא ניתן יהיה לשמר את הקיום הזה.

מוסר - הכיבוש אינו מוסרי. לכל עם יש זכות לשלטון עצמי. ישראל פועלת באי-צדק בכיבוש המתמשך, שהוא מפלה ואכזרי מטבעו. הכיבוש מאמלל את הנכבש ופוגע בו גם כשהכובש מנסה להיות הגון לכאורה. כמו שאמר אלוף פיקוד המרכז לשעבר, מי שהיה הריבון הפורמלי ביהודה ושומרון, "אנחנו אלופי העולם בכיבוש", קרי אנחנו עושים זאת מצוין עם מינימום פגיעה בנכבשים, אבל מנקודת המבט של הנכבש ושל המוסר האנושי בכלל, אין דבר כזה "כיבוש נאור". הכיבוש בעצם מהותו יוצר מצב שבו יש כפופים ויש שליטים, ולכן מעבר לשאלת ההתנהגות האישית שיכולה להיות פחות או יותר אנושית, קיים הכיבוש שמטבעו הוא רע ולא מוסרי. "הפכנו למדינה של סוהרים", כמאמר אחד הסופרים בישראל. כל משקיף אמין צריך להגיע למסקנה ברורה שהפלסטינים הם האסירים והם חיים בלא יכולת להיחלץ ממצבם הנוראי. במקרה של ישראל והפלסטינים הסיפוח חמור עוד יותר - ישראל אשר לקחה כבר ב-1948 את חלק הארי מארצם של הפלסטינים, נוטלת היום את אדמותיהם לצרכי ההתנחלויות, ולמעשה גוזלת את "כבשת הרש". אז, במלחמת השחרור, לא הייתה ברירה, אומר השמאל הציוני, ולכן זה היה מוצדק גם

אם אכזרי, היום יש ברירה, ולכן הגזל חמור שבעתיים. נתן הנביא הביע את דעתו על גזלת "כבשת הרש" בפני דוד המלך, דבריו רלוונטיים גם היום. כהקדמתו של איש שמאל ישראלי למאמר שנכתב לאחר ביקור במחסומים ביו"ש "נקודת מבט על פני החברה הישראלית שהתעכרו בשליטה הכוחנית באמצעות המתנחלים ושירותי הביטחון, על מיליוני פלסטינים המואסים בשלטון זר על חייהם".

הממד החברתי - הכובשים משלמים מחיר חברתי נורא. הכיבוש מכלה כל חלקה טובה והורס את החברה מבפנים. החיילים בטרומה מפני שבגיל תשע עשרה, במהלך שירותם הצבאי, הם מתחככים עם אזרחים, נשים וילדים, ומאבדים את אמות המוסר, והחברה הופכת אלימה ומושחתת. כיבוש נוגד את האופי היהודי ואת הרצון של האבות המייסדים שישראל תהיה אור לגויים. בלי קשר לאי-הצדק שאנו גורמים לפלסטינים עלינו להיפטר מוקדם ככל האפשר מהכיבוש המכרסם בחברה היהודית ובאורחות חייה. אמנם לא מרגישים בכך באורח בוטה, מכיוון שצה"ל הוא לרוב צבא ממושמע שאינו מתנהג כחבורת קלגסים (עם חריגות פה ושם - "זה קורה" כשיש כובש ונכבש), אבל ההתנהלות הסבירה לכאורה היא חמורה לא פחות. נוצר במדינה "סטנדרט" של התנהגות ככובש, בלא שאנשים מבינים שהתהליך מוביל במדרון חלקלק להידרדרות מוסרית ולהתבהמות. "הבנאליות של הכיבוש" חותרת תחת אושיות החברה בעצם היותה חברה של כובשים. העובדה שישראל הפכה למדינה של סוהרים משמעותית לחברה הישראלית לא פחות מאשר לפלסטינים, האסירים בסיפור הזה. כך למשל, העובדה שהיהודים הפסיקו לעבוד עבודת כפיים כי יש מי שעושה את עבודה השחורה מזיקה לחברה בישראל יותר מאשר לפלסטינים העובדים עבור הישראלים. הכיבוש משחית את ההתנהגות כפי שהיא באה לידי ביטוי פומבי ביום יום ואת השורשים המוסריים גם יחד, גם אם הדברים עדיין אינם ניכרים, והאמת היא שפה ושם הם כבר ניכרים.

אין פלא, שעל רקע שלושת הטיועונים הכבדים הללו (דמוגרפיה, מוסר וחברה) כמעט כל ראשי השב"כ, שכולם בקיאים בנושא הפלסטיני ומודעים לנזקים המוסריים והחברתיים של הכיבוש יותר מכל אחד במדינת ישראל, חושבים שעל ישראל לסגת מ"השטחים" ולהתמודד עם האיומים הביטחוניים מעברו של גבול ולא בתוככי החברה הישראלית. זו קבוצה הטרוגנית שבאופן בסיסי אחודה בהמלצותיה בהקשר זה דווקא, עם ניואנסים מעטים. העיקרון ברור מבחינתם, הכיבוש מזיק למדינת היהודים. אין מומחים גדולים מהם לנושא.

פגיעה במעמד ישראל בעולם - על דעת כל הגופים הבין-לאומיים ללא יוצא מהכלל הכיבוש בלתי חוקי בעליל. מסיבה זאת, ועקב היותו בלתי מוסרי, העולם אינו מקבל את השליטה הישראלית ביהודה ושומרון, ולא יקבל זאת לעולם. העובדה היא שאין אף מדינה ואף מנהיג בעולם, אפילו גדולי ידידיה של ישראל, שקיבלו את הריבונות הישראלית ביהודה ושומרון. במציאות העולמית של תחילת המאה העשרים ואחת שום מיעוט בעולם הדמוקרטי אינו תחת כיבוש ללא מתן אזרחות מלאה. במקומות אחרים, פחות דמוקרטיים, גם אם המיעוט מקבל יחס קשה, הוא בעל אזרחות, מה שאינו כך בשטחים. מאחר שישראל רואה את עצמה כחלק מהעולם הדמוקרטי חובה עליה להתנהג בהתאם למדדים של עולם זה, הכיבוש עומד בסתירה מוחלטת למדדים אלה. מבחינת הקהילה הבין-לאומית המצב אינו יכול להימשך, ובסופו של דבר ישראל תשלם מחיר בין-לאומי כבד, עד כדי חרם פורמלי של מדינות. כל מערכות היחסים שלה תפגענה בטווח ארוך, היא תפסיד לחלוטין את אירופה שכבר עתה פועלת נגדה, בעיקר מכיוון שלדעתה ההתנחלות אינה חוקית ואין הצדקה להמשך השליטה בפלסטינים בניגוד לכל החלטות האו"ם. כבר כיום, אפילו עיתון רציני כ"אקונומיסט" מטיל ספק בהיותה של ישראל מדינה דמוקרטית. זאת אינה אנטישמיות, אלא שיפוט ערכי על בסיס המוסכמות הבין-לאומיות. ישראל תאבד גם את התמיכה של חלק גדול מהקהילה היהודית בארצות הברית, שרובה ליברלית ואינה מוכנה לקבל את ההצדקות של ישראל לכיבוש, יש לכך הוכחות ברורות בשטח, בכל קמפוס ובכל משאל רציני על עמדות יהדות ארצות הברית. במצב שיתהווה (וניצניו כבר נראים, כפי שהבהיר שגריר ארצות הברית בישראל בתחילת 2016) יהיו בעתיד ממשלים בארצות הברית שלא יגנו על ישראל באו"ם וישראל תתמודד במגרש בין-לאומי קשה ביותר, לבדה, כפי שמוכיחה הימנעות ארצות הברית במועצת הביטחון בחודש האחרון לכהונת הנשיא אובמה. בהמשך של התהליך גם הכלכלה בישראל תיפגע, סימון הסחורות מההתנחלויות הוא אך התחלת הדרך הקשה שבמהלכה ישראל תיכנע ללחץ - מאחר שאי-אפשר להיות בודד בין העמים. אמירת בלעם "עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" הייתה טובה אולי לזמנה, היום היא מרשם לאסון. כדאי ללמוד מניסיונה של דרום אפריקה תחת שלטון האפרטהייד.

יתר על כן, בעקבות השינויים האחרונים במזרח התיכון - העובדה שאין הסכם היא כיום המכשול האסטרטגי היחיד לבניית מערכת יחסים אחרת עם העולם הערבי

הסוני, אשר רוצה לפעול עם ישראל נגד אויבים משותפים. בגלל העדרו של הסכם עם הפלסטינים אין יחסים סבירים עם החשובות והעשירות במדינות ערב והעולם המוסלמי. ישראל יוצאת נפסדת גם בכל הקשור ליחסים אלה, החיוניים לעתידה בגלל חשיבותם הכלכלית ומשום שניתן, דווקא עכשיו, להשיג הכרה ערבית גורפת בזכותה של ישראל להתקיים בגבולות מוכרים. זאת תפנית היסטורית שאינה מתממשת רק בגלל חלומות שווא על "מדינת ישראל גדולה" הכוללת גם את יהודה ושומרון.

מדינת ישראל משלמת מחיר גבוה מאוד עבור מדיניות רעה לישראל מבחינה פנימית ושבילתי אפשרי יהיה להחזיק בה בעתיד בגלל הלחץ החיצוני. הדרך היחידה להימנע מאסונות אלה, המתממשים ובאים, היא להגיע להסכמה על הקמת מדינה פלסטינית שכנה לישראל.

הטענות נגד מצדדי המדינה הפלסטינית

מעל ההצעה להקמת מדינה פלסטינית מתנוססת שאלה בסיסית, שמן ההכרח לשאול אותה בימים אלה. השאלה נוסחה בחלקה בעמימות בדברים שאמר הנרי קיסינג'ר (לשעבר מזכיר המדינה וראש המטה לביטחון לאומי של ארצות הברית) - מה ההיגיון בהקמת מדינה כושלת נוספת במזרח התיכון? זאת כאשר חלק גדול מהמדינות הקיימות בו מתרסקות, וגם המדינה הזאת כנראה לא תהיה סמל היציבות, אם בכלל תהיה בעלת יכולת להתקיים. מדינה כזאת היא פתח לצרות נוספות ולא לפתרון של בעיה כל שהיא. מתנגדי המדינה הפלסטינית טוענים שכדאי להשיב על השאלה העקרונית הזו לפני שיוורדים לפרטים. קיסינג'ר לא הזכיר זאת, אבל המדינה החדשה תהיה אבן שואבת למאות אלפי פליטים פלסטינים שעולמם נשבר באירועי ה"אביב הערבי". כיצד הם יתפרנסו ואיזה לחץ הם ייצרו על ישראל ועל ירדן? המדינה הפלסטינית הכושלת תהיה מקור לבעיות חדשות רבות יותר מאשר אלה אותן היא תפתור.

יתר על כן, מדינה פלסטינית תהווה סכנה לעצמאותה של ירדן, בסופו של תהליך היא תבלע את הממלכה הירדנית, שבה רוב פלסטיני כבר כיום. התוצאה תהיה

שלאחר מספר שנים המדינה הפלסטינית הרחבה תהיה פרוסה בין עיראק לבין הרכסים השולטים על ישראל ממזרח. מה המשמעות של מדינה שכנה עוינת כה גדולה? מדינה המחוברת לכל הצרות שאנו רואים היום בעיראק ובסוריה. ירדן, שתיבלע בתוך פלסטין, לא תהיה "מדינת חִיץ" המגינה בעצם קיומה על ישראל, אלא "מדינת מעבר" שדרכה מועברים לישראל ביתר עוצמה האיומים שהעולם הערבי מייצר כיום וייצר בעתיד.

באשר לטענות עצמן: הטיעון המרגיז והמטעה ביותר של השמאל הוא הטיעון המוסרי-חברתי, כאילו "הכיבוש משחית" אנשים ומדינה. זאת דמגוגיה ללא ביסוס, בנוסח הטיעונים שיצרה ברית המועצות בזמנו נגד פריסת נשק גרעיני באירופה, כדי להביא אינטלקטואלים תמימים לתחושת אשמה שתשרת את המדיניות הקומוניסטית. זאת תעמולה אשר עושה שימוש ציני בתחושת הצדק הטבעי בישראלים רבים בגין החינוך והתרבות של עם ישראל. לטענה זו אין ביסוס בהווה או בהיסטוריה של עם ישראל או של עמים אחרים. שהרי איש אינו יכול לטעון שהבריטים היו פחות מוסריים מהגרמנים ערב מלחמת העולם השנייה, אחרי למעלה ממאתיים וחמישים שנות כיבוש ובניית אימפריה בריטית ברחבי העולם כולו. האם ישראל אלימה יותר או מושחתת יותר מארצות הברית, מדינה ללא כיבושים כלל? בבחינה של המצב ובכלל השוואה בין השנים שלפני 1967 לבין המצב העכשווי, איש לא יגלה שישראל הייתה מוסרית יותר ב-1966. גם צה"ל לא השתנה לרעה בעקבות הכיבוש. אירועי "חרבת חזעה", כשם הסיפור של ס. יזהר, אירעו במלחמת השחרור, לפני כל כיבוש שהוא - כיום אלה אירועים שכמעט אי-אפשר שיתרחשו, בצה"ל שלאחר כמעט חמישים שנות כיבוש. השמאל הצליח לגייס את האקדמיה לתמוך בטיעון זה ללא הוכחה מחקרית שיש בו ממש. זאת אולי ההצלחה החשובה ביותר של השמאל, מאחר שזהו טיעון חזק ביותר והוא משפיע על כל אדם רציני ויהודי חושב. יתר על כן, הטיעון מחריף את בעייתתה של ישראל בעולם, תורם לאנטישמיות ומשמש את אויבי ישראל. טיעון כזב של ישראלים שוחרי טוב לכאורה, שאימוצו בעולם מזיק מאוד לישראל, הוא חלק אינהרנטי מ"תעשיית השקרים" העולמית שמטרתה הבסיסית היא פגיעה אנושה ביכולתה של ישראל להגן על עצמה, ובסופו של דבר לא לאפשר את קיומה של מדינה יהודית עצמאית באזור, עם ובלי "השטחים הכבושים", כפי שהם מגדירים את שטחי ארץ האבות.

הטיעון הזה סובל מחולשה גדולה נוספת: גם לו היה נכון הוא אינו מביא לתוצאה מוסרית. כדי לנקות את מצפונם דורשים טועניו נסיגה מיהודה ושומרון ובכך מפקירים את אזרחי פלסטין העתידית. ברור שהשלטון במדינה שתוקם בגדה יהיה מושחת, וכנראה גם צמא דמים, שלטון שלא יכבד את זכויות האדם הבסיסיות, ודאי של נשים, בעלי מיניות שונה וכל מי שאינו מוסלמי. כל זה נכון בין אם יהיה זה שלטון של חמאס, של דאע"ש או אפילו של מישוהו מהמושחתים סביב מחמוד עבאס ויורשיו. זו תהיה מדינה שאינה מתפקדת, פוגעת בזכויות אזרחיה ואינה מסוגלת לדאוג לרווחתם. אין סיבה לחשוב שהמדינה החדשה תהיה טובה מכל ממשלה ערבית גרועה אחרת, נהפוך הוא. השימוש בנימוקים המוסריים, גם לו היו נכונים (והם אינם כאלה), אינם משכנעים כשחושבים על החלופה עבור מי שיישא בתוצאה, קרי האזרח הפלסטיני הממוצע שישלם מחיר אישי נורא. כדי להתנער מארץ ישראל השלמה ומהמתנחלים, מוכנים אבירי המוסר משמאל להקריב את הפלסטינים לשלטון עריץ, במעטה של מילים יפות ורעיונות ליברליים.

האמת היא שהרבה יותר מוסרי לשלב את הערבים החיים ביהודה ושומרון במדינת ישראל ולתת להם בהדרגה ובזהירות המתבקשת מעמד אזרחי מלא בארץ היהודים, מאשר להפקירם לכנופיות חמאס. אם המוסר הוא שמכוון את המצדדים בחלוקה נוספת של ארץ ישראל - הם היו דואגים יותר לשכנינו הפלסטינים ולא משליכים אותם לשליטת דאע"ש ודומיו. מוסריות אמיתית מחייבת לתת לפלסטינים את תנאי החיים הטובים ביותר האפשריים, ולצערם של רבים הדבר אפשרי רק תחת שלטון היהודים. המדינה הפלסטינית תהיה עוד מדינה לא מתפקדת שהחיים בה יקללו את יומם, והזעם יופנה כלפי ישראל - המדינה העשירה המצויה בשכנות מיידית, על אדמה שלטענתם נגזלה ב-1948. מה תשיב להם ישראל שנטשה את "טענת הזכות", כדי להקים את המדינה הפלסטינית העוינת כשיעלו טענות אלה? (יש מדינות אירופיות שכבר מכינות את שלב הטיעונים הבא נגד ישראל, כל הבוחן את מעורבותן בקרב הבדואים בנגב מבין שזאת המגמה).

ההצעות הביטחוניות שנועדו לאפשר את הקמתה של המדינה הפלסטינית, כולל ההצעה המשוכללת ביותר שהוצגה בעת האחרונה (על-ידי אלוף גדי שמני, שהיה אלוף פיקוד המרכז), לוקות בחולשות מהותיות מעבר להיותן אופטימיות מאוד ביחס לנכונות הפלסטינית לשתף פעולה בלחימה בטרור נגד ישראלים. בעיקר בולט כי אין באף אחת מהן תשובה למצבים אפשריים בעתיד, כגון השתלטות

חמאס על המדינה הפלסטינית בבחירות דמוקרטיות או נפילתו של השלטון בירדן לידי האחים המוסלמים או גוף אסלאמי קיצוני אחר. יתר על כן, כדי לגונן על המדינה בגבולות אושוויץ (כהגדרת אבא אבן), גבולות 1967, מוכנים אלה הרוצים בחלוקה מחדש של הארץ להביא חיילים אמריקנים שיתפרסו בבקעת הירדן במקום צה"ל. כלל לא ברור שהמשימה הקשה הזאת תבוצע על-ידי זרים שאין להם מחויבות באותה רמה כמו חיילי צה"ל המגינים על מדינתם. אלא שנראה שהחולשה העיקרית בפתרון דחוק זה היא שהפתרון חותר תחת תשתית מערכת היחסים עם ארצות הברית ועם העם האמריקני ולמעשה מהווה פיגוע אסטרטגי. הכלל המרכזי ביחסים עם ארה"ב היה ברור - ישראל מבקשת כסף, מערכות נשק משוכללות וסיוע במערכת הבין-לאומית, אבל לעולם לא את סיכונם או הקרבתם של חיילים אמריקנים למען ישראל. האמירה הנשיאותית החזקה ביותר של הנשיא אובמה שחזרה ונשנתה הייתה: צריך שישראל תוכל להגן על עצמה בעצמה. אסור לשבור את העיקרון הזה. אם נטעה ונעשה זאת, אומרים מתנגדי שתי המדינות, יתחיל תהליך אובדן מעמדה המיוחד של ישראל בארצות הברית - אסון החורג משאלת שתי המדינות, נוגע באבן יסוד בחשיבה האסטרטגית של ישראל ופוגע בלב תפיסת הביטחון הלאומי שלה. אסור להידרדר לכך כדי לקדם את החלוקה של ארץ ישראל. זאת הוכחה עד כמה מוכנים מצדדי הגישה לרדת לעבר פי התהום.

הנימוק הבין-לאומי, אומרים מצדדי ארץ ישראל השלמה, אינו עומד במבחן משפטי אמיתי. הוא מבוסס על צרוף של בורות היסטורית והתעלמות ממסמכים משפטיים (כולל דו"ח של השופט אדמונד לוי - שופט עליון במדינת ישראל). מבחינה היסטורית מתעלם השמאל מהאמת הברורה המשנה לחלוטין את ההבנה לגבי מעמד הפלסטינים ביהודה ושומרון: ב-1922 על-מנת לפצות אמיר מחצי האי ערב שסייע לה במלחמה, לקחה בריטניה כמעט שמונים אחוזים משטח המנדט, שניתן לה על-ידי חבר-הלאומים בעקבות מלחמת העולם הראשונה כדי להקים בית לאומי לעם היהודי. כך הוקמה האמירות ולאחר מכן הממלכה ההאשמית הירדנית. באותם שמונים אחוזים הייתה עשויה להיפתר הבעיה של ערביי ארץ ישראל המכונים לאחרונה "פלסטינים". הגישה הלא גיונית, המחייבת פתרון לצורכיהם הלאומיים של היהודים ושל הפלסטינים בין הנהר לבין הים, על עשרים אחוזים מהשטח שיועד לכך אחרי התפרקות האימפריה העות'ומאנית - הינו בלתי אפשרי ובלתי צודק.

גם אם יש וויכוח משפטי דקדקני על העובדות ומשמעותן הפורמלית, הרי מבחינה מעשית התשובה לטענות הללו ושכמותן כבר ניתנה, והדברים הוכרעו ב-1947. שהרי גם לפני החלטת החלוקה של האו"ם מדינות רבות התנגדו מנימוקים שונים להקמת מדינת ישראל, ואם התנגדות זו הייתה מביאה לרפיון ידיים, לא הייתה מושגת התמיכה הבין-לאומית בהקמת מדינה יהודית, בוודאי שלממשלת ישראל לא היה העוז לקבוע את בירתה בירושלים על אף התנגדות הטובים שבידינו. לפיכך אם נתעשת, נתאחד, ונסביר טוב יותר את עמדתנו - הדברים יסתדרו, עובדה שאיש אינו דורש את העברת החלק המערבי של ירושלים לשלטון בין-לאומי. אם יפעלו כל חלקי הציבור היהודי יחד ויאבקו יחד, בסופו של דבר העולם יכיר בזכותנו. בצער רב יש לומר שהעם היהודי נמנע מכך עד עתה ועסק בריבים בינו לבין עצמו, ומה הפלא שהעולם לא קיבל את עמדת ישראל? השמאל גורם להחלשת עמדת ישראל בעולם, ואחר כך מבסס על החולשה הזאת את טענותיו בדבר הצורך לפנות את לב לבה של ארץ ישראל, זאת ציניות וצביעות.

לכאורה הטיעון הרציני והמשכנע ביותר של מצדדי שתי המדינות הוא שהדרך היחידה לשמור על אופייה היהודי של מדינת ישראל היא נסיגה מארץ אבותינו. אלא שמעניין לציין שדווקא אלה שאינם מקפידים על מצוות והתנגדו אפילו לחקיקת "חוק הלאום" - חוששים לאופייה היהודי של המדינה, ולעומת זאת אלה שמקפידים מאוד במצוות אינם חוששים מכך. מסתבר כי הדאגה ל"מדינה יהודית" כתירוץ עבור השמאל היא טענה שיש בה ממד גדול של צביעות, שהרי אותם אנשים הטוענים אותה בקול רם מתנגדים ל"חוק השבת" או לאיסור מכירת חמץ בפסח. אז למה הם מתכוונים כשהם מדברים על "מדינה יהודית"? האמת הפשוטה היא שמדובר בגזענות וצביעות. הם אינם רוצים לראות או לפגוש ערבים ולכן לא אכפת להם להפקיר את הפלסטינים לשלטון קשה מבחינת זכויות האדם. הם אינם מעוניינים ב"מדינה יהודית", הם רק רוצים פחות ערבים בסביבתם. יש להם פחד גדול מערבים רבים במדינה בה הם חיים, בין השאר מאחר שהם אינם בטוחים בזהותם היהודית וביכולת של ילדיהם לשמר את יהדותם בחברה מעורבת יותר. לו הערבים הללו היו נראים כנורווגים ובנותיהם כשבדיות, ההתנגדות לאינטגרציה איתם הייתה פחותה בהרבה. קוראים לזה "גזענות", והשאר הצגות לצרכי תעמולה.

באשר לסכנה הדמוגרפית, קרי לשילוב הערבים והיהודים במדינה אחת כאזרחים שווים, רבים מבין אנשי הימין אומרים שאין להם בעיה בעניין. מספר הפלסטינים קטן בהרבה מהמספרים המקובלים (ביהודה ושומרון יש רק כמיליון וחצי פלסטינים לעומת המספר המקובל במערכת הביטחונית הגדול בכמיליון איש). עם זאת ברור שגם מבחינה ביטחונית זהו סיכון קטן בהרבה ממדינת חמאס וג'יהאד אסלאמי (אם לא דאע"ש) על גבעות יהודה ושומרון.

הניסיון המצטבר והמציאות מוכיחים כי פעמים רבות הזהירו את העם היושב בציון כי חרב הדמוגרפיה מתהפכת מעל ראשו, אך אמירות פסימיות אלו מעולם לא התממשו. הסתבר שהפלסטינים בורחים בעת מלחמה והנבואה נדחתה, לאחר מכן הגיעה העלייה הגדולה מארצות האסלאם ומאירופה והנבואה שוב לא התגשמה; עם התפרקות ברית המועצות ב-1989 קלטה ישראל מיליון יהודים - התפתחות נוספת שהנבואה לא לקחה בחשבון. עתה, מתעלמים הדמוגרפים הפסימיים מכך שיש לישראל פוטנציאל עליה מאירופה ויש עתודה לימים קשים בארצות הברית. הסטטיסטיקאים הפסימיים מתעלמים מכך שהמשפחה היהודית הממוצעת בארץ גדלה והמשפחה הערבית הממוצעת קטנה (בנובמבר 2016 פרסם הלמ"ס בישראל נתון מעניין בהקשר זה: ממוצע הילדים במשפחה בתחומי הקו הירוק שווה בין ערבים לבין יהודים, 3.1 ילדים במשפחה. ירידה גדולה אצל הערבים ועליה אצל היהודים יחסית לתחילת המאה). הם טעו בחישוביהם בעבר וכך יהיה גם בעתיד, הזמן משחק לטובת היהודים מבחינה כלכלית, צבאית ודמוגרפית. בימין מבקשים להפסיק לדאוג מהשאלה "מה יעשה הזמן", כי הוא יעשה מה שאנחנו נחליט ונעשה.

בסיכומו של דבר אומרים מצדדי ארץ ישראל השלמה, השמאל מוכן לוותר על "הזכות", למסור את ארץ אבותינו, את תשתית קיומנו ולהפוך ל"ציונים ללא ציון", זאת מתוך עייפות ("עייפנו מלנצח", בלשונו של אהוד אולמרט, סמל הדקדנטיות הישראלית על-פי תפיסה זאת), וכדי למצוא חן בעיני מי שממילא לא אוהב את מדינת היהודים. כדי להיפטר מחבלי ארץ אלה מוכן השמאל לסכן את עצם קיום המדינה. שהרי ב"גבולות אושוויץ", המכונים "הקו הירוק", לא תתקיים מדינה יהודית לאורך זמן, אלה גבולות אשר לא ניתן להגן בהם על המדינה. בגלל חשש עמוק מהתמודדות על אופייה היהודי של המדינה ועם יהדותו שלו - מוכן השמאל לוותר על ליבתה של ארץ ישראל. הערך היחיד שמוביל את מצדדי שתי המדינות הוא נוחיות בטווח הקצר בחיים הפרטיים והבין-לאומיים, לא ערכים ולא חזון.

סיכום הדרך הרצויה מנקודת המבט של שני הצדדים

השמאל טוען שבדיקה מעמיקה של החלטות היישוב היהודי מאז החל לצמוח בהובלת התנועה הציונית, מוכיחה כי כשהתפשרנו - הצלחנו. הדוגמה הקלסית היא קבלת החלטת החלוקה של העצרת הכללית של האו"ם בנובמבר 1947. מי שהתעקש על "הכל או כלום" היו הערבים, והם אלו שהפסידו. העיקרון הזה צריך להנחות אותנו גם בעתיד. אם נחליף טקטיקה, קרי אם נתעקש על הכל - נפסיד הכל. במהלך ההיסטוריה היהודית זה גורלן של תנועות משיחיות המתעלמות מהשאלה המוסרית.

הימין טוען שצריך להתעקש - כשמתעקשים, הצד השני מקבל את עמדתנו ואת המציאות בשטח, גם אם מחוסר ברירה. כך למשל איש מערביי מדינת ישראל לא חולם היום להשיג עצמאות וגם בטרור הם נזהרים מלקחת חלק. צריך להתעקש על ארץ האבות, למענה חזרנו לציון, ללא "טענת הזכות" אין ליהודים לגיטימציה להיות כאן. מימוש הזכות ההיסטורית הזאת מוצדק ואפילו קריטי מבחינה ערכית. וודאי שזה הדבר הנכון היחיד בהיבט הביטחוני, ישראל ללא יהודה ושומרון היא מדינה פגיעה, פיתוי לאויבנו.

אלה בצורה מסודרת עיקרי הנימוקים בעד כנגד. בעד מדינת ישראל מהים עד הירדן, ובעד חלוקת הארץ והקמת מדינה פלסטינית, בצדה של מדינת ישראל.

מה אומר העולם?

העולם לרוב אינו עוסק בפרטים ולא בכל הנושאים שבמחלוקת. הוא מתמקד בשני תחומים בלבד: מחד גיסא גינוי מוחלט וחד-משמעי המשותף לכל מנהיגי העולם, כמעט ללא יוצא מהכלל, של המשך ההתנחלות, ומאידך גיסא גינוי רפה של הטרור הפלסטיני וקריאה רפה להכרה פלסטינית במדינת ישראל.

עם זאת ניתן לתאר באופן גס את "דעת העולם" ביחס לבעיות אלה כלהלן: נראה שרוב העולם (הרלוונטי) מקבל את טענת ישראל ביחס לאי-מימוש "זכות השיבה" של הפלסטינים. בעולם מובן שישראל אינה יכולה לקבל לתוכה פלסטינים בכמות גדולה, ושבסופו של דבר צריך להשאיר בידיה את ההחלטה לגבי הכמות

שתוכל לקבל. לכן העולם יאפשר לישראל שלא להסכים ל"טענת השיבה" גם אם ידרוש מחווה הומניטרית.

הביטחון נתפס בעולם כבעיה אמיתית וחששותיה של ישראל נתפסים כמוצדקים. האלימות המסיבית ב"אביב הערבי" מאז 2010, ותוצאות הנסיגה מעזה ב-2005, הבהירו לרבים שמדובר בבעיה אמיתית ולא בתירוץ ישראלי. לכן חלק מדרישות הביטחון של ישראל יתקבלו על דעת העולם (פירוז למשל) וחלק יוגבלו בזמן או שכוחות מבחוץ ייקחו אחריות על הביצוע בפועל (למשל, נוכחות צבאית זרה לאורך הירדן). האמריקנים יציעו חלופות מורכבות שיהיה בהן שילוב של טכנולוגיה ונהלים (ואולי גם פריסת כוחות אמריקניים) כמענה לבעיה המוצדקת גם בעיניהם. אם ישראל תבנה גדר גבוהה בינה לבין פלסטין, העולם יבין, יקבל ויתמוך בכך.

בנושא הגבולות העתידיים, רובו הגדול של העולם קרוב יותר לעמדה הפלסטינית בדבר היותם של קווי הפסקת האש מ-1949, הקו הירוק, הבסיס לגבול בין המדינות בעתיד. בניגוד להחלטה 242 מנובמבר 1967, שהניחה את הבסיס לנוסחת "שטחים תמורת שלום" וקראה לנסיגה ישראלית משטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים ולא מכל השטחים. כולם מבינים שיהיו חילופי שטחים, אבל כמעט כולם חושבים שהם צריכים להיות ביחס של 1:1.

באשר לירושלים, העולם חושב שחלק ממנה חייב להיות בירתה של פלסטין העתידית. קיימת הבנה למורכבות השאלה סביב האגן הקדוש והר הבית במרכזו. העולם יתיישר על אחדותה של ירושלים עם ריבונות בין-לאומית בעיר העתיקה, כשהיהודים יהיו אחראים על הרובע היהודי ואזור הכותל, כחלק מאותה ריבונות. סביר שהעולם יתמוך בפתרון שבו הריבונות באגן הקדוש תישאר עמומה, לא תימסר לצד אחד, ולשליטה בפועל יהיו שותפים מהעולם הערבי (ירדן?) ומהעולם כולו (האו"ם?).

יש מחלוקת בעולם בדבר ההכרח שחלק מההסכם הפלסטינים יכירו בהיותה של מדינת ישראל מדינה יהודית. ייתכן שהנוסח שהוצע על-ידי הצרפתים יתקבל בעולם, כלהלן: "ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי". נראה שחלק ניכר ממדינות העולם יקבל את דרישת ישראל כי ההסכם, כשייחתם, ישים קץ לכל

דרישה נוספת משני הצדדים, ויהווה את סופו של הסכסוך הפלסטיני-ישראלי (ואולי אפילו הערבי-יהודי), באופן מוצהר, ייתכן כהחלטת או"ם מחייבת.

על אף שכאמור אין בעולם מי שמקבל את הלגיטימציה של ישראל להמשיך ולשלוט ביהודה ושומרון, אין גם מי שדורש ממנה לסגת באופן חד-צדדי, ללא הסכם חתום עם הרשות הפלסטינית. המצב הזה מגביר את הלחץ הבין-לאומי, בעיקר על ישראל, לשאת ולתת כדי להגיע להסכם ולהימנע מכל פעולה שיכולה להקשות על המשא ומתן ועל יישומו. לכן ההתנגדות לבנייה ישראלית חדשה בירושלים ולהרחבת ההתנחלויות ביהודה ושומרון כה חזקה. הבנייה נתפסת כחיסול האופציה לכל משא ומתן עתידי, מפני שלא יישאר על מה לדבר כשברוב השטח יהיו התנחלויות.

מסקנות אישיות

לעניות דעתי, השאלה בקרב הציבור היהודי בישראל תוכרע בשתי רמות:
 א. הרמה האידיאולוגית: מה יותר חשוב? "אדמת אבות", שורש וסיבת החזרה של היהודים לארץ ישראל, כשהחזרת ריבונות היהודים בה ועליה היא יעודנו ובסיס הלגיטימיות למאבק הקשה - או הסכם שישחרר את הישראלים מ"הכיבוש" ומשליטה על עם זר, שתי תופעות משחיתות והנוגדות את המהות היהודית. נכון שרק מעטים מונעים ומחליטים על סמך אידיאולוגיה, אך הם אלה המושכים אחריהם רבים אחרים משום משקלם האיכותי.

ב. הרמה המעשית: מה גרוע פחות, "עיכולם" של עוד שניים עד (כמעט) ארבעה מיליון ערבים והפיכת ישראל למדינה דו-לאומית שבה יש מיעוט ערבי (עוין ברמות שונות) שגודלו שלושים וחמישה עד ארבעים אחוז מהאוכלוסייה, או מלחמה מול מדינה שלעולם לא תשלים עם קיומה של ישראל ותעשה כל שביכולתה לפגוע בה. מדינה שגבולה עובר שני ק"מ מלב ירושלים ופחות מעשרים וחמישה ק"מ מתל אביב, כשהיא שולטת על מרכז ישראל מלמעלה. מדינה שתהיה כנראה עוד מדינה ערבית לא מתפקדת ושתסית את אזרחי ישראל הערבים לחתור תחת אושיות הישות שאליה השתייכו במשך עשרות שנים.

לעניות דעתי במבט ביקורתי על שתי הגישות נראה שנכון יהיה לומר שלמצדדי ארץ ישראל השלמה אין תשובה של ממש לאיום הדמוגרפי שעלול להביא להתפרקות מדינת היהודים או ליצירת מדינת אפרטהייד שהעולם "יטפל" בה כמו בדרום אפריקה. כשבוחנים לעומק את ההצעות של הימין לטיפול בבעיה מסתבר שהם אינם מבחינים בין הרצוי למצוי, בין חלומות לבין העולם האמיתי.

בה בעת ובאותה מידה, למטיפים למדינה פלסטינית אין תשובה של ממש למצב של השתלטות חמאס או דאע"ש על המדינה הפלסטינית או על ירדן ולאיום הביטחוני של טרור הנובע מכך, כמו גם לחוסר האפשרות להגן על ישראל בגבולות 1967 אם ייווצר הצורך. אנשי הביטחון הרבים שתומכים בהקמת מדינה פלסטינית אינם מסוגלים להציג פתרונות טובים לבעיות אלה. כאשר הם יורדים לפרטים המקצועיים ולבעיות המעשיות מסתבר שהם נכשלים בהפרדה בין חוות דעת מקצועית לבין דעתם הפוליטית, הלגיטימית כמובן.

שאלת העיתוי והמעשיות

כמעט הכל מסכימים שהיום השאלות הללו אינן מעשיות. מהצד הפלסטיני נראה שמחמוד עבאס מרגיש שהוא מתקדם יפה בערוץ הבין-לאומי, בעצרת הכללית, במועצת הביטחון ובשאר הארגונים הבין-לאומיים, מבלי לשלם כל מחיר, מכיוון שאינו נדרש לווייתורים בערוצים אלה. עבאס אינו מוכן לשאת באחריות ההיסטורית לווייתורים ההכרחיים במשא ומתן, גם אם ישיג הישגים טריטוריאליים גדולים. יתר על כן, נראה שהוא אינו מוכן ליטול את האחריות הכרוכה בהקמת מדינה, מאחר שלאחר שתוקם המדינה הוא יאבד את תרוץ "הכיבוש האכזרי" המאפשר התחמקות מהעבודה הקשה והאפורה הקשורה בהקמת מדינה וניהולה. בלא "הכיבוש" המונע לכאורה לעשות סדר בבית, הוא יהיה חייב לעמוד מול האשמות על השחיתות סביבו כמכשול גדול ואמיתי להתפתחות החברה והמדינה הפלסטינית. לעבאס נוח להמשיך במצב הנוכחי כשליט ללא אחריות של ממש. אי רצונו לעסוק בבניית המדינה הפלסטינית הלכה למעשה היה הסיבה העיקרית להדחתו של ראש הממשלה הפלסטיני, סלאם פיאד, היחיד שהתכוון ברצינות להקים מדינה ועסק בבנייה של מוסדות המדינה שבדרך, ושסרב לשתף פעולה עם המערכת המושחתת שנבנתה סביב עבאס.

סיכום מצב עגום זה ביחס לרצונו של עבאס להתחיל תהליך של משא ומתן, מתאים ככל הנראה לחבורה שסביבו, וסביר שזאת תהיה גם דרכו של יורשו הבלתי מזוהה, אם יבוא מתוכה. התנועה הלאומית הפלסטינית מצויה במשבר, משבר מנהיגותי ומשבר הנובע מאבדן הדרך של תפיסת הלאומיות בקרב הערבים, כפי שהדבר בא לידי ביטוי באירועי ה"אביב הערבי". הפלסטינים אינם יוצאי דופן, נהפוך הוא, אצלם הלאומיות חלשה בהרבה מאשר בחברות ערביות אחרות, הנשענות על מסורת היסטורית מדינתית זמן ארוך יותר מאשר החברה הפלסטינית. זה בסיס הכוח והמשיכה של חמאס, המשלב בפתרון הלאומי שלו גם את המוטיב הדתי, ככל תנועה שמקורה באחים המוסלמים.

מנקודת המבט הישראלית, בעיקר אלה שמניעה אותם השאיפה להביא לסיומו של הסכסוך, חשוב להדגיש כי רבים בקרב הפלסטינים לא וויתרו על רצונם לחיסולה של ישראל כמדינה יהודית. היטיבה לתאר את התפיסה הזאת דווקא חברת הכנסת הישראלית חנין זועבי. אם מבינים נכוחה את שאמרה, אין ברירה אלא להכיר בכך שאנו רחוקים מאוד מהסכם:

"החזון שלי הוא צדק ושחרור. אני לא רוצה להגיד מה הנוסחה - מדינה אחת או שתיים. זו שאלה טכנית מבחינתי. אבל אפילו אם אנחנו מדברים על שתי מדינות, אף אחת מהן לא יכולה להיות מדינה יהודית. שתייהן חייבות להיות דמוקרטיות. אנחנו לא יכולים להסכים עם רעיון המדינה היהודית. התכנית הפוליטית של המפלגה שאני מייצגת מדברת על שתי מדינות - מדינה אחת לכל אזרחיה, שהיא מדינה לא ציונית, לא יהודית ובגבולות 1948. לצדה תקום מדינה פלסטינית, עם זכות השיבה. אם שתי המדינות הדמוקרטיות הללו, כולל זכות השיבה וירושלים כבירת פלסטין, ירצו לפתח יחסים ביניהן ויגיעו להבנה כמדינה אחת - הדבר אפשרי. אבל איני יכולה להסכים למדינה אחת ולהשאיר את המתנחלים וההתנחלויות בגדה המערבית. זכות השיבה, מדינות דמוקרטיות, שום לגיטימציה לציונות או למדינה יהודית - ואז אפשר יהיה לבחור אם העקרונות האלו מתאימים למדינה אחת או לשתי מדינות. לא אכפת לי".

היא ניסחה באופן מבריק את ששמעתי מפי אינטלקטואלים פלסטינים, כמוזכר למעלה: הבעיה היא עצם הקיום של המדינה היהודית במזרח התיכון, ולא גודלה וגבולותיה.

מהצד הישראלי נראה כי אין היום שום דרך להציע לפלסטינים משהו שעל בסיסו יסכימו לדבר ברצינות, שלא לומר להגיע להסכם של ממש. אין ישראלי רציני שיסכים לתת משהו ממה שהפלסטינים מכנים "זכות השיבה" בכמות שנציגות פלסטינית יכולה לחתום עליו. כמו כן קשה לראות ראש ממשלה ישראלי שייתן לפלסטינים את הר הבית ויותר על רוב ההתנחלויות גם יחד - כשהפלסטינים לא מוכנים להכיר בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי ולחתום שמבחינתם תם הסכסוך וכי אין ולא יהיו להם תביעות נוספות. דעת הקהל הישראלית לא תסכים לויתורים אשר עלולים להביא לאסון ביטחוני כפי שהביא הסכם אוסלו. רק אם מנהיג ימני יביא להסכם שיהיה בו מענה ביטחוני חזק - הוא יצליח להעביר את ההסכם בדעת הקהל. אם הסכם כזה יעמוד למשאל עם הוא גם יעבור ברוב לא קטן. העברתו במשאל עם, במיוחד אם יהיה רוב יהודי להסכם, תביא להקטנת ההתנגדות של גורמי ימין לביצועו בפועל, כולל רוב המתנחלים. אלא שכאמור צריך להיות בו מרכיב ביטחוני משמעותי ומשכנע מבחינה מקצועית, ולא יהיה קל להגיע עליו להסכם עם הצד השני.

בחינה מעשית לעת הזאת וכנראה גם לא מעט שנים קדימה, מצביעה על כך שהצד השני חסר את המסד ההכרחי לביצוע של ההסכם, לכן הוא לא יעבוד גם אם ייחתם. בין השאר מכיוון שלעבאס, שעבר את גיל שמונים, אין מחליף אשר יכול לקחת אחריות בעתיד. כל הסכם שיחתם עמו היום הוא בבחינת מילים ריקות. בצד השני צפויה בוקה ומבולקה עם היעלמותו של עבאס, כמו עוד פרק מתמונות הזוועה של "האביב הערבי", שבעקבותיו השלטון עלול להגיע לידי חמאס או גרוע מכך, לידי המדינה האסלאמית. במצב כזה יש צורך מעשי לתכנן איך ישראל תיקח אחריות עם היעלמותו של עבאס, כדי שיהיה ושוחרון לא תראה כמו סוריה, זה כנראה אתגר מעשי יותר וקרוב יותר בזמן מאשר התמודדות עם הסכם מדיני עם הפלסטינים.

דרך שיכולה לשנות את המצב היא נתיב שיתוף הפעולה האזורי. אם המדינות הסוניות שרוצות את המשך הסטטוס קוו, קרי לבלום את איראן ולעצור את המדינה האסלאמית ואת שאר ארגוני האסלאם הרדיקאלי, תתאחדנה ותיצורנה מסגרת ולו רופפת בין לבין ישראל בשותפות אמריקנית (אין סיכוי למסגרת פומבית כזאת בלא ארצות הברית כשותפה רצינית) - ייתכן ואפשר יהיה להביא את

ההנהגה הפלסטינית הנוכחית לשולחן המשא ומתן תחת המטריה הזאת. הליכה בדרך ההפוכה, קרי, השגת הסכם ישראלי-פלסטיני בעקבותיו ישתנו היחסים בין ישראל לבין מדינות האזור, הוא פרויקט שהוצע ונכשל שוב ושוב כבר כמעט שני עשורים. באופן עקרוני הוא אפילו מפריע למשא ומתן עם הפלסטינים, כי הוא מעלה את ערכם כבעלי המפתח לשינוי האזורי ולכן מגביר את עקשנותם. כיום הגישה הזו כבר לא מתאימה למצב באזור. כשהיא הוצעה נדמה היה שישראל זקוקה למדינות האזור כדי להתחזק ולזכות ללגיטימציה אזורית. כיום, לאור מצבו של העולם הערבי, קשה לראות כיצד הוא יכול להקנות לגיטימציה שכזאת, וכנראה שרוב המדינות הערביות יכולות להרוויח משינוי היחסים הפומביים לא פחות מאשר ישראל. כדאי לחשוב על המהלך האזורי במונחים המתאימים יותר למצב הנוכחי במזרח התיכון ולא להשתעבד ליוזמות מן העבר, כשהמציאות שונה לחלוטין.

בינתיים לא נראית שום דרך מעשית לחידוש המשא ומתן, לכן הטענה החזקה והרלוונטית ביותר של השמאל היא שהימין, בהמשיכו את תהליך ההתנחלות כמעט ללא מגבלה, מונע אפשרות למשא ומתן בעתיד. זאת גם הטענה העיקרית הנשמעת מפי זרים העוסקים בנושא. לדעתי אם הממשלה תאמץ בעתיד הסכם עם הפלסטינים, והוא יאושר על-ידי הכנסת ולאחר מכן במשאל עם, אפשר יהיה לבצע כמעט כל פינוי שיידרש בשטחי יהודה ושומרון. אבל בה בעת ברור שקיימת אפשרות שהפינוי ההכרחי יהיה כה מסיבי עד ששום ממשלה לא תסכים לקחת על עצמה אחריות לביצועו. לכן הטענה שהמשך ההתנחלויות במקומות מסוימים ובכמות מסוימת יכול למנוע משא ומתן עתידי היא טענה רצינית. אלא שזה בדיוק מה שהימין רוצה להשיג, את חיסולו של כל סיכוי למשא ומתן עתידי, ולכן אין הוא מושפע מטענה זאת של השמאל. עלייתו של הממשל החדש בארצות הברית יכולה לסייע לימין במימוש תכניתו זאת, מאחר שנראה שהממשל החדש יהיה סובלני יותר כלפי הבניה הישראלית ביהודה ושומרון, גם אם יצהיר שהוא מעדיף שהצדדים יגיעו להסכם.

ניתוח ההצעות החד-צדדיות והחלקיות שעלו לאחרונה לכותרות

את המצב הנוכחי נכון לתאר כדריכה במקום המלווה בטרור מסוג כזה או אחר, ב-2001-2004 טרור של מתאבדים וב-2016 טרור של סכינים וירי ספורדי. המציאות במהלך שנים רבות הוכיחה שהטרור אינו קשור לקיומו או לאי-קיומו של תהליך מדיני. יחייא עייש, מגדולי הטרוריסטים הפלסטינים לאחר הסכם אוסלו, פעל באישורו של ערפאת בעת שרבין ופרס ניהלו משא ומתן אינטנסיבי עם הפלסטינים. גם כשיש שקט הוא בעיקרו שקט מדומה ומותנה ביכולות של השב"כ ושל צה"ל לסכל טרור, ולא כי התקבלה החלטה פלסטינית מחייבת להימנע מטרור. בהיסטוריה הקצרה מאז הסכם אוסלו אין הוכחה כי כניסה למשא ומתן מדיני בלמה או הקטינה טרור. במסגרת מכבסת המילים שהנהיגה התקשורת אוהדת הסכם אוסלו אמנם קראו לזה "קרבות השלום", אבל היה מדובר בטרור נטו.

לכן אין להתפלא שבצוק העתים נוצרה אצל לא מעטים בישראל תחושת מצוקה. הייאוש מהמצב וחוסר היכולת להצביע על דרך טובה לשינוי מביאים להצגתן של הצעות שתכליתן לקדם את תפיסות העולם השונות של כל אחד לפי טעמו, והכל במסווה של "צעדים חלקיים כתגובה הולמת לקשיים הנוכחיים". לאמיתו של דבר עיון מפורט בהצעות מצביע על כך שאין בהן פתרון ולו לבעיה אחת, או הקלה ולו של קושי אחד.

מצדדי המדינה הפלסטינית אומרים כי אף על-פי שאי-אפשר להגיע לפתרון מלא יש להתקרב אליו בצעדים מדודים. יש שאומרים שיש לעשות זאת בהסכם ויש הטוענים כי יש לעשות זאת גם ללא הסכם מאחר שעצם ביצועם משרת את ישראל. נראה כי המציעים זאת מוכנים לשלם מחיר גבוה מאוד תמורת התקדמות מעטה בכיוון בו הם מאמינים, קרי לעשות צעדים קטנים לעבר מדינה פלסטינית עצמאית בלא להתחשב במחיר, בעיקר מחיר הקרע בתוך החברה הישראלית. יתר על כן, הטענות נגד ישראל, בתחום המוסרי והחברתי, כמו גם המדיני והבין-לאומי, לא תפחתנה במאומה בעקבות עקירת יישובים מחלק מהשטח והשארית יישובים בחלק אחר, ללא גבול מוסכם, על-פי הצעה אחת מני כמה באותה רוח. יתר על כן, המהלך ייתן רוח גבית לטרור, כי כשהיהודים בורחים קל יותר, מעשית ופסיכולוגית, לזנוב בהם, לעומת המצב בו הם נטועים בחוזקה בקרקע. מציעי הצעדים החד-צדדיים לקראת היפרדות ישלמו את מלוא המחיר הפנימי מול האגף הימני בחברה

הישראלית ולא ישיגו מאומה לא בצד הבין-לאומי ולא מהפלסטינים. כדאי לזכור שגם לפני הנסיגה החד-צדדית מעזה ("הגירוש", בלשון הימין) הסבירו המצדדים במהלך כי הוא יקנה לישראל את אהדת העולם, מה שהיה אולי נכון למשך חודשים בודדים בלבד.

הצעת הצד השני להחלת החוק הישראלי או ריבונות על שטחי C בלבד, בלא לקבוע כיצד יראה ההסדר בסופו, כי מעטים מאוד הערבים המתגוררים בשטח C ולעומת זאת מצויים בו כל היהודים - לוקה באותה מחלה ובאותה חריפות, ואולי אף ביתר שאת. המחירים יהיו קשים ביותר בכל תחום היחסים של ישראל עם העולם, שחלקו ידחוף להחלטות הצהרתיות ומעשיות קשות הרבה יותר, עד כדי הרחבת החרם נגד ישראל. למדינת ישראל לא יהיה רווח חוץ מתחושה טובה אצל המתנחלים ואוהדיהם האמוציונאליים. מבחינה מעשית פעולה זו תיתן מעט מאוד אפילו לישראלים החיים בשטח, אם לא תזיק להם. כך למשל לשב"כ קל יותר לפעול בשטח שבו הריבון הוא המפקד הצבאי ולא הכנסת, והרי אחד האינטרסים החשובים ביותר של היהודים החיים בשטחים אלה הוא הביטחון, וברור שהוא יינזק כשהאחריות תעבור מהצבא למשטרה וידי השב"כ יהיו מוגבלות יותר. בנוסף, אחרי "חוק ירושלים", שחוקק כדי לחזק את ירושלים הייתה לישראל טענה חזקה בעניין ירושלים. ירושלים היא בירת ישראל, היא לא עוד "התנחלות" ולכן אי-אפשר לגנות את ישראל על כל שכונה בירושלים כאילו הייתה בניה על גבעה חשופה בקצה יהודה ושומרון. החלת החוק הישראלי בשטחי C תמחק את ההבדל הזה. העולם לא יקבל את הסברי ישראל ויפעל על בסיס ההשערה שהתכלית האמיתית של הצעת הימין היא לחסל כל סיכוי למשא ומתן עתידי. כולם יבינו שזאת החלטה על מדינה דו-לאומית תחת שם אחר, כי ברור שאחרי סיפוח שכזה, או החלת החוק הישראלי בשטח, איש בצד הפלסטיני לא יחשוב על משא ומתן עם ישראל. מהלך זה ייתפס כמעשה רמיה, הפוך מהצהרות ראש ממשלת ישראל בדבר רצונו במשא ומתן במטרה להגיע להסכם על שתי מדינות לשני עמים. אם רוצים מדינה דו-לאומית (ומסמך זה מפרט את ההיגיון והתועלת כמו את נזקיו של מהלך שכזה) כדאי להתכונן לכך ולא להתגנב לשם. המהלכים ההצהרתיים של הימין חסרי משמעות מעשית גדולה עבור המתנחלים, אך בעלי פוטנציאל לנזק גדול ביותר מבחינה מדינית והסברתית למדינת ישראל.

לעניות דעתי, במקום להתקדם משפת הצוק (שלתחושת רבים ישראל ניצבת עליו), אל התהום שאליה הצעות אלה מובילות, כל אחת בדרכה השונה, כדאי להתרכז בניהול הסכסוך במצב הנוכחי. כשנמצאים על שפת המצוק - עמידה במקום עדיפה על צעד קדימה.

זאת גם הסיבה מדוע נכון לדחות את היוזמה הצרפתית ואת שאר הרעיונות העולים מדי פעם בקהילה הבין-לאומית, רובם אינם מחוברים לקרקע המציאות. בקרב מי שהובילו לטעות קולוסלית בלוב ולאסון לא קטן בעיראק יש החושבים שהם יודעים טוב יותר ממי שחי באזור מה נכון וכדאי לעשות, בידיעה ברורה שלא הם ישלמו את מחיר הטעות. הדבר נכון תמיד ונכון שבעתיים כיום, כאשר כל המזרח התיכון בסערה, ותהליכי השינוי בו מובילים בחלק ניכר מהמקרים אל עברי פי פחת, אל מלחמות אין סופיות וטרגדיות המוניות עד כדי רצח עם. בהשוואה לכל מדינה במזרח התיכון, מצבם של הפלסטינים טוב בהרבה משל אחיהם ברחבי המזרח התיכון. נוכח הנסיבות, כולל המחלוקות העמוקות בקרב הפלסטינים, כמו גם שבריריותה של ישות פלסטינית עצמאית דחוקה בין ישראל לבין ירדן, ללא הנהגה רצינית ומוסדות מדינתיים חזקים, החלטות "גדולות" יכולות להוביל לאסון פלסטיני, לכאוס ולאש שתבער בשתי הקהילות ובין שתיהן. מכל הבחינות הללו יש להעדיף דחיה של "טיפול השורש", האמור להוביל להסכם כולל ישראלי-פלסטיני על הקמת מדינה פלסטינית עצמאית. במקום זה יש להתמקד, מעבר לאמצעים לשיפור תנאי חייהם של הפלסטינים, בהכנות לשינוי תפקידה של ישראל, למקרה שהרשות הפלסטינית תיכנס לסחרור ללא מוצא עם היעלמותו של מחמוד עבאס. כדאי לנסות ללמוד את הסיבות לגל הטרור האחרון וכיצד ממתנים את דחפי הטרור העממי שחלקו פרי הסתה פלסטינית. חשוב למצוא מהלכים שיקלו על ישראל את ההתמודדות עם האווירה העוינת במקומות שונים ברחבי העולם, שחלק גדול ממנה ניזון מהטענה שישראל אינה אומרת אמת כשהיא מכריזה על רצונה במשא ומתן, מכיוון שבה בעת היא סוגרת כל אופציה למשא ומתן עתידי על-ידי בניה בהתנחלויות. נראה שכיום כל משא ומתן עם הפלסטינים יכשל בגלל הפערים בין הצדדים, ואם יצליח ותוקם מדינה פלסטינית - היא תהיה עוד מדינה כושלת. זה לא הזמן לניסוי שסיכויו להצליח נמוכים ביותר ונזקי כישלונו גדולים ביותר.

סיכום

השאלה האמיתית העומדת לפתחו של כל מי שעוסק עתה בנושא אינה באשר להקמת מדינה פלסטינית. זהו עניין לא מעשי בימים אלה ובעתיד הקרוב, ובמידה רבה אפילו מסוכן בתנאים שקיימים כיום במזרח התיכון. העולם הערבי שרוי במצב של כאוס אלים אשר מחייב שליטה ישראלית אפקטיבית בשטחי יהודה ושומרון. השאלה כיום היא האם ברצונה של ישראל לשמור לעתיד פתח למשא ומתן על פתרון, או שהיא פועלת כדי לסגור את כל האופציות על-ידי הרחבת ההתנחלויות שמחוץ לגושים וכניסה לתהליך בלתי ניתן לעצירה של מדינה דו-לאומית. ההצעות למהלכים חד-צדדיים, מימין ומשמאל, יביאו למצב גרוע יותר מבחינת מדינת ישראל, מנקודת המבט של בעלי שתי הדעות. אם תתבצענה הצעות אלו ישראל תשלם כמעט את מלוא המחיר של אקט חד-צדדי קשה למימוש, כלפי פנים או כלפי חוץ, ותרוויח מעט מאוד, אם בכלל.

לעניות דעתי, בכל מהלך שיינקט יש לקחת בחשבון שבמדינה תחת איומים רבים חשוב ביותר להציע דרך שעליה יהיה קונצנזוס רחב ככל הניתן בחברה היהודית. היקפו של הקונצנזוס חשוב יותר מפרטי ההצעה המוסכמת, כדי לשמור על עמידותה של החברה היהודית בישראל ועל יכולתה להזוף לחצים בעתיד. הסכנה הגדולה ביותר היא יצירת קרע בעם. כדי למנוע זאת עדיף לוותר על עקרונות חשובים, שכמעט כולם חשובים פחות מאחדות החברה היהודית במדינת ישראל. יש הטוענים שמה שחסר זה "מנהיגות", והביטוי הפך לשם קוד לכניעה לדרישות הפלסטינים וללחץ הבין-לאומי בהובלת השמאל הישראלי. כאילו מי שיקבל החלטה לוותר לפלסטינים ולהקים מדינה פלסטינית הוא יותר "מנהיג" ממי שיחליט להתקדם לאט או מהר למדינה דו-לאומית. אני מציע להניח לדיון על מנהיגות, שנוח לשמאל אך חסר בסיס במציאות, ולדון באלטרנטיבות עצמן, מאחר שמימוש כל אחת מהן מחייב "מנהיגות". שמירת האחדות והגעה לקונצנזוס מחייבים מנהיגות גדולה עוד יותר.

הימין ההתנחלותי והשמאל שאינו חש שיש ליהודים זכות של ממש בארץ, הם שני מיעוטים בחברה הישראלית, משני צדי הספקטרום. במרכז של החברה היהודית בארץ יש רוב גדול אשר רוצה פתרון, ומוכן לשם כך לוותר על הזכות בחלקי ארץ נרחבים, אך רק תמורת הסכם שיבטיח את הביטחון והשקט במדינה שלא יגדל בה

המיעוט הפלסטיני מעבר לחלקו באוכלוסייה היום. הדרך הפוליטית היחידה לממש בעתיד את הנכונות הזאת, שכיום אינה ריאלית, היא על-ידי צמצום הבניה לגושי ההתנחלות ושמירת יתרת השטח לגורלו לשעה שתהיה הנהגה פלסטינית אחרת. בה בעת אל לה לישראל לסכן כיום את קיומה על-ידי צעדים שיפגעו בביטחונה, רק כדי לרצות את מטפחי המשא ומתן בכל מחיר. זה סיכון שלא נכון לקחת אותו.

Recent BESA Center Publications

Mideast Security and Policy Studies

- No. 109 The New Strategic Equation in the Eastern Mediterranean, *Efraim Inbar*, August 2014 (Hebrew), September 2014 (English)
- No. 110 The Ties between Israel and Azerbaijan, *Alexander Murinson*, October 2014
- No. 111 Israel's Air and Missile Defense During the 2014 Gaza War, *Uzi Rubin*, January 2015 (Hebrew), February 2015 (English)
- No. 112 Changing Japanese Defense Policies, *Eyal Ben-Ari*, February 2015
- No. 113 Obama, The Reluctant Realist, *Steven R. David*, June 2015
- No. 114 Israel's Role in the Struggle over the Iranian Nuclear Project, *Yossi Kuperwasser*, June 2015
- No. 115 Deterrence Campaigns: Lessons from IDF Operations in Gaza, *Moni Chorev*, October, 2015 (Hebrew), March 2016 (English)
- No. 116 Hamas: A Social Welfare Government or War Machine?, *Hillel Frisch*, November 2015
- No. 117 The Mediterranean as a Strategic Environment: Learning a New Geopolitical Language, *Eran Lerman*, February 2016
- No. 118 The ISIS Challenge in Syria: Implications for Israeli Security, *Hillel Frisch*, May 2016
- No. 119 Indian Responses to Israel's Gaza Operations, *S. Samuel C. Rajiv*, May 2016
- No. 120 The Return of the Russian Bear to the Middle East, *Shay Har-Zvi*, May 2016 (Hebrew)
- No. 121 Trends in US Congressional Support for Israel, *Amnon Cavari with Elan Nyer*, June 2016
- No. 122 Implications of US Disengagement from the Middle East, *Efraim Inbar*, June 2016
- No. 123 The Oslo Disaster, *Efraim Karsh*, September 2016
- No. 124 The Game of Camps: Ideological Fault Lines in the Wreckage of the Arab State System, *Eran Lerman*, September 2016
- No. 125 Medium-Intensity Threats: The Case for Beefed-Up IDF Ground Forces, *Eado Hecht and Eitan Shamir*, October 2016 (on line only)
- No. 126 The Libyan Tragedy and Its Meaning: The Wages of Indecision, *Eran Lerman*, December 2016
- No. 127 North Korea and the Middle East, *Alon Levkowitz*, January 2017
- No. 128 The IDF's Small Wars, *Efraim Inbar ed.*, February 2017 (Hebrew)
- No. 129 Withdrawal or Annexation? Israel's Inelegat Options in Judea and Samaria, *Yaakov Amidror*, February 2017 (Hebrew)

Policy Memorandum

- No. 7 The Gaza War, 2014 – Initial Assessment, *Efraim Inbar and Amir Rapaport*, December 2014 (Hebrew)
- No. 8 Perfect Storm in the Middle East, *Yaakov Amidror*, June 2015 (Hebrew), July 2015 (English)
- No. 9 Israel-Greece Relations, *Arye Mekel*, September 2015 (Hebrew)
- No. 10 Space Wars, *Aby Har-Even*, May 2016 (Hebrew)

Colloquia on Strategy and Diplomacy

- No. 28 The IDF Force Structure (Hebrew) May 2014
- No. 29 Israeli-Palestinian Negotiations: Whereto? (Hebrew) August 2014
- No. 30 IDF Challenges (Hebrew) August 2016

